CASA INVĂȚĂMÂNTULUI CLUJ

CONTRIBUȚII TOPONOMASTICE

1. APELATIVE TOPICE DERIVATE CU SUFIXE COLECTIVE ȘI LOCALE DELA NUME DE PLANTE.

Unul din cele mai bogate și mai interesante capitole ale toponomasticei este alcătuit din numele provenite dela apelative referitoare la vegetație. Firește, nu totdeauna asemenea nume mai indică efectiv aspectul vegetal actual al locului. Timpul, omul și împrejurările mijlocesc necontenit modificări chiar și în configurația terenului; cu atât mai ușor produc schimbări în aria de răspândire a unor plante. In această situație numele topice reprezintă adeseori nu numai vestigii prețioase de ordin linguistic, ci și indicații unice de natură economică și antropogeografică asupra unei regiuni. Intr'adevăr, o comparație între aria de răspândire a numelor topice provenite dela apelative născute cu secole în urmă și între aceea a circulației actuale pe teren a acestor apelative ne convinge că aria de răspândire și aspectul formal al acestora din urmă s'a modificat, că regiuni care atestă anumite toponimice nu mai cunosc și apelativele corespunzătoare care le-au dat naștere. Se știe că, în general, fiecare regiune ce se prezintă ca o unitate geografică și socială omogenă se înfățișează cu o notă toponomastică particulară, în sensul că înregistrează de preferință anumite categorii de nume care predomină ca număr. In unele regiuni nota particulară a toponomasticei o dă tocmai numărul mare și variat al numelor provenite dela numiri de plante, în altele categoria acestor nume e aproape absentă, sau, dacă se întâlnesc totuși, prezintă forme neuzitate, sau puțin obicinuite în alte regiuni.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC)

Considerațiunile de mai sus ne-au determinat, atunci când am alcătuit, în cadrul Muzeului Limbii Române, *Chestionarul IV. Nume de loc și nume de persoană* (Cluj, 1930), să urmărim, prin intermediul numeroșilor corespondenți (învățători, preoți, studenți, elevi) dela țară, înregistrarea tesaurului nostru toponomastic alături și deodată cu apelative de tot felul existente în graiul popular.

Rezultatele bogate cuprinse în răspunsurile la acest Chestionar au fost utilizate până acuma numai în mică parte.[1]) Ele așteaptă încă la Muzeul nostru pe cercetătorul harnic și priceput care să le studieze în întregime.

In paginile de mai jos ne propunem să prezentăm numai materialul înregistrat de membrii corespondenți ca răspuns la întrebările nr. 109, 110 și 111 din Chestionar,[2]) în care erau vizate apelativele — și natural și numele topice — cu sens colectiv-local, referitoare la floră. Materialul care ne stă la dispoziție cuprinde un mare număr de apelative[3]) derivate cu sufixe colective și, straniu, foarte puține nume topice[4]) cores-

---

[1]) Cf. Ștefan Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*. Academia Română. Studii și Cercetări, XXVI. București 1930.

[2]) Iată cum am formulat întrebările la care trebuia să se răspundă: „109. Ce numire poartă un loc acoperit cu pădure de: a) *stejar*, b) *fag*, c) *brad*, d) *aluni*, e) *frasini*, f) *paltini*, g) *arini*, h) *răchiți*, i) *sălcii*, j) *plopi*? Să se dea numele locurilor unde se găsesc în comună asemenea păduri!

110. Cum se numește un loc unde se găsesc mulți: a) *pruni*, b) *nuci*, c) *cireși*, d) *curpeni*, e) *rugi*, f) *rogoz*, g) *trestie ?* Dați numele locurilor unde se găsește în comună fiecare din acestea!

111. Cum se numește un loc cultivat cu: a) *in*, b) *cânepă*, c) *grâu*, d) *vie*, e) *porumb (cucuruz)*, f) *cartofi ?* Dați numele locurilor din comună unde se cultivă fiecare din acestea!" Chestionarul IV, p. 11—12.

[3]) Ne pare rău că am limitat, acum 15 ani, investigația noastră numai asupra plantelor mai cunoscute și răspândite în toate regiunile și nu am cerut corespondenților indicații și asupra unor plante mai rare sau mai puțin cunoscute, ca *afină, cer, corn, dud (frăgar), leurdă, mesteacăn, orz, ovăz, papură, secară, sorb*, etc., etc.

[4]) Ar fi trebuit, desigur, să consultăm, în privința numelor topice, hărți militare care ne-ar fi furnizat un material mai bogat decât acela in-

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC)

punzătoare. Acest material va fi verificat şi desigur întregit atunci când vor vedea lumina tiparului rezultatele cercetărilor pe teren ale autorilor Atlasului Linguistic Român.[5]) Regretăm că în împrejurările de faţă n'am putut utiliza în cele de mai jos şi acest din urmă materîal care cu siguranţă ar corecta o parte din comunicările unor membri corespondenţi ai Muzeului, căci e evident că nu toţi aceştia au depus aceeaşi conştiinţă şi aceeaşi pricepere în culegerea materialului de care ne folosim.

Cea dintâi constatare ce ni se impune în legătură cu materialul înregistrat este următoarea: există unele localităţi, sau chiar regiuni mai mici, în care graiul local nu cunoaşte termini topici speciali (ca *inişte*, *mălăină*, *mestecăniş*, *porumbişte*, *rugariu*, *trestărie*, etc.) care să exprime ideea unei colectivităţi de plante, sau locul unde se găsesc asemenea colectivităţi. Asupra acestui fapt, corespondenţii ne atrag atenţiunea în mod special (cf. 396[6]), sau, dacă mulţi nu fac acest lucru, se mulţumesc să nu dea nici un răspuns la întrebările formulate în Chestionar. In unele răspunsuri (cf. 29, 42, 394, 426, 592, etc.) ni se semnalează asemenea termini numai în legătură cu anumite categorii de plante, din acèle mai cunoscute în partea locului. E şi natural, căci existenţa sau absenţa terminilor acestora în graiu e condiţionată întâi de toate de caracterul vegetaţiei locale: ar fi greşit să se caute într'o regiune de şes apelative ca *afiniş*, *brădet*, etc., pe care unii din localnici le-ar putea cunoaşte numai din alte regiuni, ori din auzite, şi ar fi de mirat dacă am întâlni într'o zonă de munte colective locale derivate dela nume de plante caracteristice zonelor

---

[5]) Chestionarul mare alcătuit şi folosit de d. E. Petrovici în anchetele pentru ALR. II cuprinde următoarele chestiuni care interesează problema de care ne ocupăm: 6382 *stejeriş*, 6384 *făget*, 6386 *brădet*, 6387 *ulmet*, 6388 *frăsinet*, 6389 *aluniş*, 6390 *sălcet*, 6393 *răchitiş*, 6394 *cărpeniş*, 6395 *păltiniş*, 6396 *mestecăniş*, 6398 *arinişte*, 6399 *cornet*.

[6]) Numerotaţia cartografică are la bază pe aceea fixată în hărţile Atlasului Linguistic Român, întregită pentru localizarea unor puncte necercetate pentru anchetele Atlasului după necesitate, cu numere vecine din serie.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC) CLUJ

de șes. Este, pe de altă parte, demn de luat în seamă faptul că asemenea termini expresivi lipsesc pe alocuri chiar din regiuni unde există o vegetație foarte variată, aceasta crescând sau cultivându-se în porțiuni distincte.

Această constatare o facem nu numai pentru regiunile de șes, lipsite de obiceiu de o prea mare varietate în ce privește vegetația — aceasta în dependență de uniformitatea terenului —, ci și pentru zonele care se disting printr'o configurație mai variată de teren și în consecință printr'o vegetație mai felurită. Cităm în această privință ca exemplu cazul pe care l-am remarcat în comuna Crișcior (jud. Hunedoara): graiul local de acolo nu cunoaște, în afară de *cucuruzîște*, nici unul din seria, bogată în alte regiuni, de termini topici colectivi-locali în legătură cu plantele, deși pe întinsul hotarului crește sau se cultivă o vegetație foarte variată, repartizată adesea în arii compacte (mai ales păduri de *carpen, fag, brad, arini,* etc.) și deși chiar în hotarul comunei se întâlnesc nume topice ca *Leurdiș, Cornet.* Se pare că în asemenea cazuri avem de a face cu o pauperizare mai recentă a graiului local, nume topice ca cele două de mai sus fiind mărturii că altădată și în regiune derivația cu sufixe colective era tot așa de vie pe cât e acuma în alte ținuturi.

In lipsa unor termini speciali formați prin derivare cu sufixe colective-locale, graiul recurge pe alocuri la forme complinite. Ni se comunică astfel: *pădure de aluni,* s. *de alun* (20, 42, 49, 149), ~ *de arini* s. *de arin* (66, 101, 113, 149, 740, etc.), ~ *de brazi* s. (mai ales) *de brad* (42, 49, 66, 149, 262, 350, 571, etc.), ~ *de cetină* (264), ~ *de curpeni* (20), ~ *de fag* (20, 42, 49, 66, 70, 101, 149, 262, 350, etc.), ~ *de frasini* (42, 49, 66, 113, 149, 356, 740, etc.), ~ *de paltin* (66, 113, 149), ~ *de răchiți* s. *de răchită* (20, 42, 49, 66, 113, 149, etc.), ~ *de sălcii* s. *de sălci* (49, 66, 113, etc.), ~ *de tufă* (740); *huci de tufă* s. *de arini* (350); *stuhăt de tufă* (356); *vână de trestie* (42); *livadă* (377), s. *ogradă* (113), s. *moșie* (68) *de pruni*, s. *de nuci*, s. *de cireși*; *loc* s. *ogor de in*, s. *de cânepă*, s. *de grâu* (740), ~ *cu in* (350), s. *cu crumpiri* (42); *holdă* (175), s. *pământ* (356) *cu grâu.* Coexistenta celor două forme, si de sin-

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

gular şi de plural, ale atributului justifică numărul mare de dublete formale ale unor toponimice, ca *Bradul-Brazi*, *Carpănul-Carpini*, *Cireşul-Cireşi*, *Cornul-Corni*, *Fagul-Fagi*, *Ferica-Fericele*, *Frasinul-Frasini*, etc., etc., răspândite pe întreg teritoriul ţării. Pentru explicarea unor nume ca *Mesteacăn*, *Gorânul*, *Răchita*, *Răgozul*, etc.[7]) nu trebue să pornim totdeauna dela sensul de singular al apelativului, deci nu dela imaginea unui singur *mesteacăn*, *gorun*, etc., care ar fi devenit distinctivul pentru o unitate topică, ci dela un sens colectiv: *(pădure de) mesteacăn=colectivitate de mesteceni → loc unde se găseşte (în prevalenţă) mesteacăn.*

In cazuri nu prea dese graiurile locale se servesc pentru a exprima ideea despre care e vorba, de forma de plural a numelor de plante, mai ales a unor nume de plante: Astfel: *acaţă* (149), *arini* (394), *carpini* (91), *curpeni* (89, 175, 302, 426), *cireşi* (89, 175, 236, 273, 426, etc.), *cucuruză* (42, 49, 89), *grâne* (42, 49, 782, etc.), *nuci* (175, 236, 302, 426), *răchiţi* (350) *sălci(i)* (296, 302), etc., care, toate, au o vastă aplicare în toponomastică. Aceasta nu însemnează însă că în localităţile respective nu se cunosc derivatele cu sufixe colective. Un singur exemplu din cele multe pe care le-am putea înşira: alături de *răchiţi*, *sălci*, *nuci*, *cireşi*, *curpeni* se cunosc în aceeaşi localitate *goronet*, *făget*, *brădet*, *tufăt*, *frăpsânet*, etc, *cânepişti*, *mălăişti*, etc. (302).

Un indiciu preţios care ne demonstrează în mod neîndoielnic că procedeul derivării su sufixe colective-locale dela nume de plante este pe alocuri în curs de dispariţie avem în cazurile când ni se înregistrează din aceeaşi localitate dublete sau chiar triplete pentru exprimarea aceleiaşi noţiuni. Astfel: *pădure de aluni* alături de *aluniş*, *păd. de frasini* alături de *frăsînet* (20); *prunişte — hadă (?) de pruni* (49); *făget — păd. de fag* (110), *păd. de stejari*, *de brad*, *de frasini*, *paltini*, *arini* şi („rar") *stejeriş*, *brădet*, *păltinet* s. *păltiniş*, *ariniş*; *rogoaze-rogoziş*, *trestie-trestiş* (175), *păd. de fag*, *de brad*, *de*

[7]) Cf. multe alte dublete de acest fel, la I Iordan, *Rumänische Toponomastik*. I. p. 18—33.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC) LUJ

paltini, *de plopi*, dar și *făgar*, *brădet*, *păltinărie*, *plopiș* (236), etc. Este evident că în asemenea localități sufixele colective-locale, sau cel puțin unele din ele, și-au pierdut facultatea de nuanțare a sensului radicalului derivat, iar graiul local dibuește în căutatea unor alte forme, mai sugestive, care să exprime ideea de colectivitate. De altfel tot o insuficiență funcțională a sufixelor acestora poate justifica și puternica tendință ce se observă în unele graiuri locale de a substitui între ele sufixele în exemple ca: *aluniș-aluniște* (62), *ariniș-arinet*, *brădiș-brădet* (264), *cânepiște-cânepărie* (591), *crumpărie-crumperiște* (22), *curpeniș-curpenari* (856), *făgărie-făgină* (22), *frăsiniș-frăsinet* (264, 299, 387), *păltinet-păltiniș* (175), *plopiș-plopet-plopărie* (299), *plopăriș-plopiș* (556), *plopiș-plopăriște* (356), *prunărie-prunet* (110), *răchitiș-răchitărie* (299), *ruget-ruginiș* (846), etc.,[8]) sau de a întări derivatul cu un sufix în plus: *baraboiște-baraboiștină* (264).

Avem convingerea că scăderea din circulație a acestei categorii de derivate se datorește unei influențe streine la noi. Fenomenul — cel puțin după răspunsurile la Chestionar — se întâlnește în Nordul și Estul Banatului, în câteva puncte din centrul și Nordul Transilvaniei și numai sporadic (571, 740) în alte părți, deci în regiuni unde se manifestă o influență ungurească mai remarcabilă.[9]) Intr'adevăr în limba ungurească nu se cunoaște, ca în limbile slave de pildă, decât în foarte mică măsură derivația cu sufixe colective. Din cele trei sufixe de acest fel cunoscute în ungurește (*-ság*, *-ség*, *-zat*, *-zet* și *-s*)[10]) niciunul nu are dela origine o funcțiune colectivă, aceasta câștigându-și-o ulterior[11]), și numai unul din ele (*-s*) derivă

[8]) Uneori în aceeași localitate se întrebuințează paralel două sinonime derivate cu același sufix — sau cu sufixe diferite: *aluniș—tufiș* (236), *rugariu—murariu* (109), *goruniș—stejeret* (816), *aluniș(te)—tufari* (62). Pe alocuri unul din cele două sinonime nu e derivat: *acățătă—acățărie* (149), *alunar—tufe* (110), *tufăt—aluni* (362).

[9]) Prezența fenomenului în Posești-Prahova (740) se poate interpreta ca o influență a graiului transilvan.

[10]) Cf. Dr. J. Szinnyei, *Ungarische Sprachlehre*, Berlin-Leipzig, Sammlung Göschen, 1912, p. 40.

[11]) Cf. Dr. Kis-Erős Ferenc, *A magyar nyelv rendszeresen vizsgálva* Budapest, 1915, p. 315.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

dela nume de plante şi are şi o funcţiune locală. Nu ne interesează mai de aproape sufixul *-ság*, *-ség*, (corespunzător românescului *-ime*, cf. *huszár-ság* „husărime", *pap-ság* „preoţime", *cseléd-ség* „servitorime"), nici *-zat*, *-zet* (cf. *csillag-zat* „constelaţie" derivat din *csillag* „stea", *személy-zet* „personal", derivat din *személy* „persoană"), căci formele derivate cu ele nu au legătură cu domeniul materialului topic de care ne ocupăm, dar zăbovim nitel asupra lui *-s*. Sufix adjectival la origine, având o funcţiune asemănătoare rom. *-os, -oasă* (cf. *hibás* „defectuos, căruia-i lipseşte ceva", derivat din *hiba* „defect, greşală, scădere", *erős* „puternic", derivat din *erő* „putere", *vizes* „apătos, ud", derivat din *víz* „apă"), a devenit, ca şi sufixul românesc, substantival (cf. nt. *Aninoasa, Cărpinoasa, Brusturoasa, Teioasa* etc.[12]) indicând pe posesorul unei calităţi caracteristice şi apoi, în derivatele dela nume de plante, o colectivitate şi locul unde se găseşte o colectivitate de plante: *bükkfás* (< *bükk-fa* = „lemn de fag") e corespondentul unguresc al rom. „făget", alături de *bükkfaerdő* = pădure de fag, *cseresznyés* = cireşet, *diófás* s. *diófa-erdő* = nucet, *fenyves* s. *fenyőerdő* = brădet, cf. şi pădure de brad, *fűzes* = răchitiş, cf. nt. *Răchitoasa*, *Răchitosul*[13]), *jegenyés* s. *nyárfás* s. *nyárfaerdő* = plopiş, cf. şi pădure de plopi, nt. *Plopoasa*[13]), *szilvás* s. *szilváskert* = prunet, cf. şi *livadă de pruni*, *nádas* = trestiiş, etc. Nici în ungureşte sufixul nu derivă apelative topice dela toate numele de plante, cum am văzut că se întâmplă, de altfel, şi în româneşte. Astfel, pentru „frăsinet" avem în ungureşte numai *kőriserdő* (= pădure de frasin), pentru „păltiniş" numai *platánerdő* (cf. pădure de paltin), pentru „ariniş" numai *égerfaerdő* (cf. pădure de arini), etc. Lipsesc desăvârşit în ungureşte derivatele cu un sufix, care să exprime pe rom. „inişte" (= *lenföld*, cf. ogor de in), „cânepişte" (= *kenderföld*), „porumbişte" (= *málé-* s. *tengeriföld*). Sufixul ung. *-s* îl găsim împrumutat în româneşte în *trestiiaş* (236), în loc de *trest(i)iş*, după ung. *nádas*. Analogiile între

[12]) Multe asemenea nt. la Iordan, *Rum. Top.* p. 177—182.
[13]) Iordan, *l. cit.* 181.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC)

formele ungureşti şi cele româneşti atestate mai sus din unele regiuni transilvane ne vor convinge, credem, că scăderea din circulaţie a derivatelor colective-locale din limba noastră se datoreşte unei imitaţii a modelului unguresc de a exprima ideea de colectiv-local.

Faţă de regiunile unde derivaţia despre care vorbim e foarte productivă şi sufixele în circulaţia locală destul de numeroase, remarcăm zone restrânse în care se manifestă o puternică tendinţă de uniformizare, prin întrebuinţarea unui număr limitat de sufixe Iată câteva exemple: (106) -i ş t e, -a r i u, -e t (*goronişte, frăsinişte, prunişte, cânepişte, cucuruzişte, compirişte; tufariu, răchitariu, sălcariu, curpenariu, rugariu; făget, brădet*); (302) -e t, -i ş t e (*goronet, făget, brădet, tufăt, frăpsânet, păltinet, arinet, plopăt, cărpinet, prunet, ruget; cânepişti, mălăişti, clompişti*); (387) -i ş (*aluniş, ariniş, bradaniş, faganiş, păltiniş, stejariş*; 62, 91, 136, 137) -i ş t e (*arinişte, alunişte, brădişte* s. *bradişte, cânepişte, curechişte, cucuruzişte, curpenişte, făgişte* s. *fagişte, frăsinişte, goronişte, păltinişte, plopişte, prunişte, rugişte, sălciişte* s. *sălcinişte,* etc.) sunt sufixe întrebuinţate în unele localităţi în mod exclusiv, înlocuind pe toate celelalte.

Pentru a încheia constatările de ordin general pe care am crezut că era necesar să le facem în legătură cu materialul cules şi comunicat de membrii corespondenţi ai Muzeului, atragem atenţiunea asupra numărului extrem de mic al toponimicelor înregistrate şi provenite dela apelativele topice în circulaţia locală. Iată totalitatea cazurilor pe care le oferă răspunsurile la Chestionar: *Aluniş* (139), *Arinari* (66), *Curpeni* (264), *Cânepişte* (377), *Făget* (299, 362, 832), *Păltiniş* (362, 740), *Plopişti* (299), *Prunişte* (66), *Rogoază* (175, 377), *Ruget* (110), *Săcărişte* (68), *Sălcari* (86), *Socet* (110). Uneori numele topice apar derivate cu alt sufix decât acela al apelativului obicinuit în localitate: *Făget-făgişte* (273), *Nucet-nucime* (782). Numărul mic al exemplelor de analogii între toponimicele şi între apelativele topice locale vii se datoreşte, credem, în mare măsură grabei cu care au lucrat corespondenţii noştri. Prea adesea ei au neglijat înregistrarea amănuntită a tesaurului

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

toponomastic, mulţumindu-se să ne dea numai câte câteva nume topice din localitate, din cele care li se păreau lor mai importante sau mai interesante.

* * *

Am atras mai sus atenţiunea asupra unor cazuri când un apelativ topic poate avea în aceeaşi localitate două forme derivate cu sufixe diferite dela acelaşi radical. Pentru a ilustra măsura posibilităţii schimbului de sufixe în sistemul de derivaţie al colectivelor-locale pe terenul limbii noastre populare, expunem mai jos o parte a materialului, şi adică pe acela asupra căruia avem informaţii mai amănunţite. Se va putea constata astfel cu uşurinţă circulaţia sufixelor în legătură cu diferitele nume de plante şi extensiunea geografică a diverselor derivate cu un sufix dela acelaşi radical.

„alun“: *pădure de alun(i)* 20, 42, 49, 149. Deriv.: *alun-ar* 109, 110, 362; *alun-et* „dacă face multe alune“ 264, 735, *alun-iş* 20, 29, 70, 86, 89, 102, 113, 114, şi nt. 139, 175, 226, 249, 264, 270, 273, 281, 282, 296, 299, 371, 377, 383, 387, 393, 394, 550, 571, 748, 832; *alun-işte* 62, 91, 136.

„anin (arin)“: *huci* (350) s. *zăvoiu* (113) s. *pădure de arin(i)* 66, 101, 149, 175, 236, 740; *arini* 264, 397. Deriv.: *arin-ari(u)* 66, 356; *anin-ărie* 22, *arinărie* 236; *arin-et*[14]) 110, 264, 302, 546; *arin-iş* 68, 70, 89, 161, 175, 249, 264, 270, 273, 281, 296, 299, 371, 387, 571, 582, 832; *ari-nişte* 62, 91, 102, 387.

„brad“: *pădure de brad* 42, 49, 66, 175, 236, 262, 350, 371, ~ *de brazi* 149. Deriv.: *brăd-et* 20, 68, 70, 86, 89, 91, 106, 113, 114, 161, 175, 236, 264, 270, 281, 296, 299, 302, 356, 362, 371, 377, 546, 550, 740, 782, 808; *brăd-iş* 264, 550, 832, *bradiş* 394; *brad-aniş*[15]) 387; *brăd-işte* 136, 273, *bradişte* (accentul ?) 62.

[14]) DA. s. v. citează (după HEM) sinonimul *crină* cu sensul de „pădure mică de arini“, din Muscel (cf. H. V 48, ap. DA. s. v.).

[15]) Avem de a face cu rostirea dialectală a lui *ă* protonic ca *a* (fenomen cercetat de d. Ernst Gamillscheg, *Oltenische Mundarten,* Wien, 1919, § 25, I. Iordan, *Un fenomen fonetic românesc dialectal: ă neaccentuat > a,* în „Revista Filologică“ I, 1927, p. 116—154, după ce mai înainte fusese discutat de d. S. Puşcariu, în „Dacoromania“ II. p. 65 ş. u. şi în *Études de lin-*

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

„cânepă" : *loc* s. *ogor de cânepă* 740. Deriv.: *cânip-ărie* [16]) 455, 591; *cânep-iș* [17]) 803; *cânep-iște* 20, 22, 49, 66, 70, 101, 102, 106, 109, 110, 114, 136, 137, 236, 250, 252, 262, 299, 350, 356, 376, și nt. 377, 571, 782, 832, *cânipiște* 113, 394, 591, *cânechiște* 161, 175, *cânichiște* 426, *cânepiști* 139, 249, 282, 302, 383.[18]).

„cartof".[19]) Deriv.: *cartof-ărie* 455 [20]), *crump-ărie* 22, *picioc-ărie* 161, 571, *picioc-ăriște* 356, *baraboiște* 264, 362, *barabuliște* 371, 377, 383, 393. 394, *clompiști* [21]), 302, *colompiște* 299, *compiriște* [22]) 106, *cromiriști* 110, *crumpeniște* 113, 114, *crumpeiște* 22, *crumpiriște* 20, *grumbiște* [23]) 66, *grumiște* [24]) 66; *barabo(i)-iștină* 264.

„cireș" : *livadă cu* (377) s. *moșie* (68) s. *ogradă de cireși*

---

[16]) Derivatul îi e cunoscut și DA. s. v. atât cu sensul de „loc semănat cu cânepă", cât și cu acela, mai obicinuit în derivatele cu suf. *-ărie*, de „cânepă multă strânsă la un loc; loc unde se lucrează cânepa".

[17]) In localitate graiul oscilează în privința întrebuințării sufixelor colective locale, între -ărie, -iște *(porumbiște)* și -et *(inet* și nu *inărie)*.

[18]) Forma *cânepiștină* din Sălaj (cf. DA. s. v.) nu o găsim în comunicările corespondenților noștri.

[19]) Tratăm la un loc toate sinonimele și noțiunile care de obiceiu se confundă. Pentru cartof, cf. DA.

[20]) DA. s. cartof atestă numai forma (mai apropiată de etimonul german) *cartofărie*. Tot DA. mai atestă și *crumpeiște*.

[21]) Forma *clompiște* se reduce din punct de vedere fonetic la ung. *kolompér*, cu variantele *krompé, krumpi* (cf. Szinnyei J., *Magyar tájszótár*, I, Budapest, 1893, col. 1156), pentru care cf. rom. *crumpă, crumpe*.

[22]) Disimilare din *c(r)ompir*, ca și ung. *kompér* (ap. Szinnyei, l. cit.).

[23]) Nu cunosc cazuri de dispariție (prin asimilare?) a lui *p* din grupul *mp*. Să fie oare un fenomen asemănător cu dispariția lui *d* din grupul *nd?* E greu de presupus, fiindcă în ultimul caz această dispariție prin asimilare a fost provocată de palatalizarea celor două dentale *nd'* : *unde* (s. *inde*) meri > *uńe* (s. *ińe*) meri, sau prin fonetică sintactică: *uńde t'e duci?* > *uń t'e duci? — La B. — Uńe?* etc. E greu să ne imaginăm că cei doi corespondenți, unul din jud. Arad și celălalt din Hunedoara, ar fi comis simultan aceeași eroare grafică în *cromiriște* și *grumiște*.

Formele transilv. cu *gr-* (cf. și în DA.) reflectă aspectul etimonului german, *Grundbirne*.

[24]) Radicalul *grumbă* (cu *b)* provine direct din forma germană și nu presupune o filiație ungurească.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

113, nt. *Cireşu* : 94, *cerăşi* 175, *cireşi* 89, 236, 273, 302, 426. Deriv.: *cireş-ar* 546, 566; *cireş-ărie* 161; *cireş-et* 22, 299; *cireş-ie* 174; *cireş-işte* 270, 569; *cir-işte*[25] 394.

„curpen": *pădure (?) de curpeni* 20, *curpeni* 175, şi nt. 264, 282, 302, 426. Deriv.: *curpen-ar(iu)* 106, 110, 566, 856; *halâng-ari* 66; *curpăn-ărie* 273, *harbuz-ărie* 424; *curpen et* 68, 177, 782; *curpen-iş* 22, 102, 161, 175, 264, 740, 856, *curpiniş* 89, 270; *curpen-işte* 91.

„fag": *păd. de fag* 20, 42, 49, 66, 70, 101, 110, 149, 175, 236, 262, 350, 740. Deriv.: *făg-ar* 236; *făg-ărie* 22, 550; *făg-et* 106, 110, 113, 161, 175, 264, 270, nt. 273, 281, 282, 296, şi nt. 299, 302, 356, şi nt. 362, 371, 571, 782, şi nt. 832, *făgăt* 102, 382[26]), *făgete* 68[27]); *făg-ină* 22; *făg-iş* 546, 735, 808 (cf. şi DA. s. v.); *fag-aniş*[28]) 387; *făg-ăriş* 550; *făg-işte* 136, 249, 273, *fagişte*[29]) 62, 89, 560.

„frasin": *păd. de frasini* 20, 42, 113, 149, 175, 740, ~ *de frasâni* 356, ~ *de fracsâne* 66, ~ *de frasnic* 42, ~ *de frasnici* 49[30]), nt. *Frasini* 571, *Valea-Frasinului* 270. Deriv.: *frăsin-ărie* 236, *frasinărie* 22; *frăsin-et* 387, 782, *frăsânet* 264, 299, 362, *frăpsânet* 302, *frăptânet* 29, *fraxinet* 68[31]); *frăsin-iş* 170, 174, 175, 273, 299, 387, 546, 550, 808, *frasiniş* 371, 550, *frăsâniş* 264, *frasaniş* („rar") 38; *frăsin-işte* 91, 106, 136, 270, *frăsânişte* 109, *frăsănişte* 102, 270.

---

[25]) Interesant caz de hoplologie, *cir(eş)işte*. Sau, poate, o eroare de înregistrare a corespondentului?

[26]) Trecerea *-et* > *-ăt* se explică aci prin analogie cu *cerăt, plopăt, pomăt, zmeurăt*, unde e justificată foneticeşte (cf. I. Iordan, *Rum. Top.* 154).

[27]) Formă de plural dela *făget* (alături de *făgeturi)*.

[28]) Cf. mai sus, *bradaniş*.

[29]) Cf. mai sus, *bradiş* (nota). Din păcate corespondenţii n'au notat locul accentului tonic. Dacă în cazul de faţă accentul cade pe întâia silabă, aşa cum bănuim, atunci derivatul a fost atras de forme ca *pâjişte, glodişte, rârişte*, etc., în care sufixul e neaccentuat. G. Pascu *(Suf. rom.* p. 250—252) se îndoeşte asupra locului accentului tonic în *prunişte, inişte, cosirişte*, etc.

[30]) Forma *frasnic* e cu totul stranie. Să fie o eroare grafică a cores-

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

„gorun“: *păd. de gorun* (s. *goron*) 20, 101, 117. Deriv.: *goron-et* 296, 302, nt. 832; *gorun-iș* 816, *goroniș* 249, 273, 832; *goron-iște* 66, 68, 106, 109, 110, 136, 281, și nt 299.

„grâu“: *loc* (70, 101) s. *ogor* (740) s. *holdă* cu s. *de grâu* (175); *grâne* 42, 49, 782. Deriv.: *grân-ar* [32]) 236; *grân-ărie* [32]) 808; *grân-ațe* 302; *grânețe* [33]) 299; *grân-et* 803; *grân-iște* 22, 89; *grieșt* [34]) 426.

„in“: *loc cu* (350) s. *ogor de in* 740. Deriv.: *in-ărie* 591, *inării* 455; *Păr. In-ațelor* 281; *in-ație* 250, 252; *in-et* 803; *in-eț* 270; *in-iște* [35]) 161, 264, 371, 377, 571, 782; *in-ichiște* 426; *in-ieriște* [36]) 22; *in-uliște* 68; *in-iță* 273, *iniț* 282.

„nuc“: *livadă cu* (377) s. *moșie* (68) s. *ogradă de nuci* (113); *nuci* 175, 236, 302, 426. Deriv. *nuc-ărie* 161, 174, 273; *nuc-et* 264, 270, 299, nt. 782, *nucăt* [37]) 22; *nuc-ime* 782; *nuc-iște* 89.

„paltin“: *păd. de paltin* (s. *paltini*) 66, 113, 149, 175, 236. Deriv.: *păltin-ărie* 236; *păltin-et* 20, 70, 175, 302; *păltin-iș* 22, 102, 161, 175, 270, 273, 362, 377, 383, 386, și nt. 740, *păltiniș* 550 *paltiniș* 68, 356, 387; *păltin-iște* 91.

„plop“: *zăvoiu* (113) s. *pădure de plopi* 49, 66, 101, 175, 236. Deriv.: *plop-ărie* 22, 299, 377; *plop-et* 299, *plopăt* 302, 362; *plop-iș* 20, 68, 106, 161, 236, 249, 264, 273, 281, 282, 299, 356, 371, 383, 386, 571, 740, 808, 856; *plop-ăriș* 856; *plop-iște* 62, 66, 89, 91, nt. *Plopiști* 299, 832; *plop-ăriște* 356.

„porumb“ [38]); *cucurudză* 42, 49. Derivate: *mălă(i)-ină* 236, „după ce s'a cules cucuruzul“ 273, 299, 356, 832; *cucuruz-iște* 22, 101, 106, 136, *cucuruzâște* 70, „numai după ce s'au tăiat

---

[32]) Derivatul are obicinuit o funcțiune locală: „loc în care se păstrează grânele“ (DA. s. v.); în cazul nostru „loc unde sunt semănate grânele“.

[33]) Plur. lui *grâneață* (cf. și *fânețe-fânațe*).

[34]) Formă (suspectă) neatestată încă.

[35]) După DA. s. v., *iniște* (în Bucovina) e „locul unde a fost semănată cânepă și in“.

[36]) Formă suspectă.

[37]) Cf. mai sus, *făgăt*.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

paiele, altfel, cucuruz“ [39]) 102, 109, 113, *mălăişte* nt. 91, 262, 264, 302, 362, *păpuşoişte* 377, 571, *papâşoişte* 394, *papşoişte* 394, *popşoişti* 383; *porumbişte* 20, 371, 592, 740, 782, 803; *cucuruz-aştină* 139, 252.

„prun“: *hadă* (49) s. *livadă* (371) s. *ogradă de pruni* (113); *pruni* 175. Deriv.: *prun-ărie* 110, 149, 161, 174, 175, 236, 273, 550, 808, *perjărie* 424, 426; *prun-et* 22, 110, 270, 299, 302, 782; *prun-iş* 175, 371, 386, 918; *prun-işte* 49, 62, 66, 68, 70, 86, 89, 91, 117, 136, 137, 139, 250 [40]), 252, 832; *prun-inişte* 296.

„răchită“: *pădure de răchită* (42, 49, 66, 175) s. *de răchiţi* 20, 149, 236; *tufiş de răchiţi* 113; *răchiţi* şi nt. 299, 302, 350, 377, 740. Deriv.: *răchit-ar* 110, *răchitariu* 106, *răchitari* 89, 356; *răchit-ărie* 22, 236, 299; *răchit-iş* 174, 299, 371, 550, *răchitici* [41] 244; *răchiţiş* 161, *răciţâş* 264; *răch-işte* [42]) 91.

„rogoz“: *rogoz* 42, 117, 302, *rogoaze* şi nt. 175, şi nt. 377, 394. Deriv.: *rogoz-ărie* 22, 299, 550; *rogoz-aştină* 236, 250, 252, 273; *rogoz-iş* 175; *rogoz-işte* 89, 161, 270, *rogogişte* [43]) 270.

„rug“: *rugi* 740. Deriv.: *rug-ari* 66, nt. *La Rugari* 70, *rugariu* 106; *murariu* 109; *rug-ărie* 161, 377; *rug-et* 20, 22, 68, şi nt. 110, 273, 282, 302, 846; *rug-ină* 299; *rug-ime* 782; *rug-iş* 170, 546, 808; *mur-iş* 175; *rug-ăriş* 856; *rug-iniş* 569, 846; *rug-işte* 250.

„salcie“: *pădure de salcii* (49, 175, 236) s. *de sălci* (66), *zăvoiu de sălci* 113; *săl i* 296, 302. Deriv.: *sălc-ar* 68, *sălcari* 66, şi nt. 86, 106; *salc-ărie* 244, *sălcărie* 22, *sălci-erie* 149, 236; *sălc-et* 270; *sălc-iş* 174, 252, 546, *salciş* 161, 175, *salciiş* 89, 299, *salc-iniş* 174, 386, 558; *salci-işte* 62; *salc-inişte* 91.

---

[39]) „Loc unde se cultivă sau a fost cultivat cucuruz“, „locul de unde s'au tăiat tuleii s. cotorul“. DA. s. v.

[40]) „Locul unde cresc pruni mulţi, dar neplantaţi“.

[41]) Cf. şi dubletul *clocoticiu — clocotiş*.

[42]) Haplologie din *răchitişte* (pron *răk'it'işte*).

[43]) Trecerea *z* > *j* se explică prin apropiere de *rogojină* (< bulg. *rogozina*), căci în forma redată de corespondent (cu *ğ*) avem un hiperur-

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37)

„stejar“: *pădure de stejar* (s. *stejari*) 42,[44]) 47,[44]) 101, 117, 149, 175, 236, 262, 350, 356[45]), *stejeri* 394[46]). Deriv.: *stejăr-et* 170, 558, *stejeret* 782, 816, *stânjeret* 329; *stejăr-ie* 550, *stăjărie* 22, 376; *stejăr-ime* 113; *stejăr-iș* 102, 377, *stejeriș* 70, 86, 89, 175, 270, 782, *stâjăriș* 264; *stejăr-iște* 299, 371, *stejarâște* 569.

„trestie“: *vână de trestie* 42; *trestie* 117, 175, 252. Deriv. *trest-ărie* 22, 174; *tresti-aș* 236; *tresti-iș* 273, 299, 569, 782; *trestiș* 110, 161, 175, 264, *trestișe*[47]) 89.

„tufă“ (= adesea „alun“): *huciu* (350) s. *stuhăt* s. *pădure* (740) *de tufă* (356); *tufe* 66, 110. Deriv.: *tuf-ari(u)* 62, 68, 106, 109; *tuf-ărie* 137; *tuf-et* 270, *tufăt* 302, 362; *tuf-iș* 270, *pădure de tufiș* 66.

Ar fi desigur greșit să se creadă că toate sufixele pe care le întâlnim în derivatele de mai sus au o valoare funcțională egală. E adevărat că în unele cazuri se poate înlocui un sufix cu altul, fără ca prin această substituire să se altereze sensibil în conștiința linguistică a unui Român înțelesul noului derivat: *arinet*[48]) =*ariniș*,[48]) *fășinet*=*frășiniș*, *păltinet*=*păltiniș*; *ariniș* = *ariniște*, *brădiș* = *brădiște*, etc. Numărul acestor sufixe sinonime — sinonime numai în derivatele dela anumite nume de plante — este însă redus. De obiceiu fiecare sufix are o funcțiune autonomă pe care i-o impune în mare măsură și înțelesul radicalului derivat. Astfel, dacă li se atribue unor derivate ca *aluniște*, *frășiniște*, *păltiniște*, etc., un înțeles local și colectiv în același timp, faptul se explică prin influența analogică pe care a exercitat-o asupra sufixului *-iște* — de obiceiu cu o funcțiune locală — sufixul *-et* sau *-iș*, care

---

[44]) Cuvântul apare subt forma *străjeri*.

[45]) Forma *stâjar*.

[46]) Contaminat, în graiul lucrătorilor la tăierea pădurilor, cu *stânjen*.

[47]) Formă de plural.

[48]) G. Pascu (*Sufixele românești*, București, Acad. Română, 1916, p. 32) nu atribue sufixului *-et* decât o funcțiune colectivă; după dânsul (p. 353) numai derivatele cu suf. *-iș* indică locul unde se găsește o colectivitate de plante.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

în derivatele dela numele de plante respective *(alunet-aluniş, frăsinet-frăsiniş, păltinet-păltiniş)* au o valoare dublă, colectivă şi locală.

Uneori acelaşi sufix în derivate dela nume de plante diferite nu prezintă o valoare funcţională constantă. Dacă în *alunet, brădet, făget, plopăt, prunet*, etc., suf. *-et* are valoarea obicinuită, colectivă şi locală, în derivatele *inet, grânet* prevalează ideea de colectivitate.

Pentru a defini valoarea funcţională cât mai exactă a sufixelor pe care le cuprind apelativele topice dela nume de plante, trebue să ţinem seama de modul cum se înfăţişează pe teren diferitele colectivităţi de plante dela al căror nume derivă aceste apelative. Vom fi nevoiţi deci să avem în vedere necontenit gruparea pe categorii pe care am făcut-o în cuprinsul celor trei întrebări din chestionar. Dacă răspunsurile comunicate la chestiunile 109 şi 110 prezintă sufixe cu funcţiuni identice, sau aproape identice, cele înregistrate la chestiunea 111 atestă în general sufixe cu o funcţiune diferită, în derivate indicând locul pe care se găseşte o plantaţie (suf. *-işte*), sau rămăşiţe dintr'o plantaţie (cf. Pascu, *Suf.* p. 250). Ultima chestiune ne-a furnizat deci un material cuprinzând sufixe mai ales locale. Pentru a imprima şi nota colectivă unor derivate comunicate la ultima chestiune, corespondenţii ne dau forma de plural: *cânepişti, clompişti*, etc. (= holde plantate cu cânepă, etc.) Firește, ceeace afirmăm aci privește numai în linii generale materialul înregistrat. Sufixe caracteristice unor derivate colective sau locale referitoare la una din cele trei categorii de plante se întrebuinţează şi la formarea de derivate dela nume de plante din celelalte două categorii. Un exemplu tipic în această privinţă ne oferă soarta norocoasă a sufixului *-işte*, la origine local, şi, cum am văzut mai sus, limitat la început la derivarea dela nume de anumite categorii de plante şi care azi derivă dela nume de plante din oricare categorie, devenind astfel unul din cele mai productive sufixe româneşti locale—colective. Având o funcţiune originară înrudită, sufixul *-iş* se bucură de asemenea de mare vitalitate în domeniul

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC) LUJ

vechiului sufix *-et*, care cu o aparentă singură excepție[49]) își păstrează — alături de funcțiunea colectivă (locală) — facultatea de a deriva numai dela nume de plante cuprinse în categoria chestiunilor 109 și 110 din Chestionar.

-áriu. Funcțiunea mai mult locală decât colectivă — de cele mai multe ori numai locală — a sufixului a luat naștere pe terenul limbii noastre, din aceea în care el exprimă „recipientul", ca de ex. *blidariu* „dulap de blide" (ANON. CAR.), „cuier unde se pun vasele de bucătărie" (ȘEZ. VII 185, ap. Pascu, *Suf.* 84)[50]) Este curios faptul că în monografia altfel atât de bogată a dlui Pascu derivatele cu acest sufix dela nume de plante lipsesc aproape cu desăvârșire. Singurul exemplu de acest fel pe care-l citează este *feregar* (cf. și *ferigar*),' loc unde crește multă f e r e g ă, (în Banat) „regiune (?) acoperită cu ferigă" (ap. DA. s. v.), înșirat în seria derivatelor care indică „locul unde este conținut primitivul" (Pascu, *l. cit.*), alături de *cuibar*, *grohotar*, etc. Dar *feregar*, alături de *hălbădicariu* 'îngrămădire de vreascuri' (< *hălbădic* „vreasc", ib.) exprimă în același timp și colectivitatea și locul unde se găsește ea, încât aceste două forme trebuiau înregistrate mai curând alături de „colectivele" *broscar*, *brotăcar*.[51]) Este adevărat că nuanța colectivă de sens i-o imprimă derivatului nu atâta sufixul, cât natura intimă a noțiunii exprimată de radical. Astfel, dacă în *grohotar* 'loc unde sânt îngrămădite multe pietre' (ib.), mai exact 'locul unde pietrișul rezultat din stâncile fărămițite prin rostogolire la vale e îngrămădit ici-colo pe povârnișul munților' (< *grohot*), în *bercar(iu)* 89 (< *berc* = în Munții Apuseni „îngrămădire de vreascuri aduse de apă", „desiș de rugi,

---

[49]) Este cazul formelor *grânet, inet* care însemnează totuși „holde semănate cu grâne s. cu in".

[50]) Suf. lat. *-arium* în funcțiune locală s'a păstrat și în alte limbi romanice cum se știe, cf. Meyer-Lübke, *Romanische Formenlehre,* Leipzig, 1894, § 468 și G. Giuglea, *„Coïncidences et concordances entre le roumain et les autres langues romanes,* III, în „Langue et Littérature" II— 1943, p. 57—64. Pentru funcțiunea lui în limba latină, cf. Stolz-Schmalz, *Lateinische Grammatik,* ed. V, München, 1928, p. 211—212.

[51]) În schimb nu avea ce căuta în seria „colectivelor" *hălegar* (ibid.)

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC)

spini, curpeni, etc., în care nu poţi pătrunde"), în nt. *Cremănariu* (deal şi părâu) 68 (< *cremene*), în *smidariu* „loc cu *smidă*" 91, în *târşariu* „pădure mică" (propriu zis „lăstărişul dintr'o tăetură mai recentă") 106, nt. *Ţârţariu* 91 (< *ţârţă* „nisip mărunt"), etc. sufixul are o funcţiune exclusiv locală. In schimb el exprimă şi ideea de colectivitate în derivate ca *alunar*[52]), *arinar(iu)*, *cireşar*[53]), *curpenar(iu)*, *făgar*, *grânar*[54]), *halângar*,[55]) *murariu* 109 (< *mur*), *răchitar(iu)*, *rugar(iu)*, *sălcar(iu)* (< *salcă*) şi *tufari(u)* citate mai sus[56]) apoi în *butucar* „loc despădurit, loc cu *butuci*"[57]) 68, *cetinari* „pădure de cetină"[58]) 264, nt. *Leurdariu* 68 (< *leurdă*), nt. *Urzicari* (< *urzică*) din Câlnic-Alba. La Iordan (*l. cit.* 211) găsim un nt. *Măzărar*[59]).

-ăríe. Sufix cu funcţiune în egală măsură colectivă şi locală în unele derivate, rezultat din contaminarea între *-ar(iu)*

---

[52]) Redusa întrebuinţare a lui *alunar* (< *alun*) — atestat cu sens colectiv-local şi de DA s. v. — se datoreşte omonimiei cu *alunar* (< *alună*) (cf. DA. s. v.), unde sufixul are altă funcţiune. Pentru funcţiunile multiple ale sufixului, cf. Pascu, *l. cit.* 79–93 şi Al. Graur, *Nom d'agent et adjectif en roumain*, Paris, 1929, p. 66 68, 90 91.

[53]) Tot omonimia cu *cireşar* (< *cireaşă*) a stânjenit şi răspândirea derivatului în care funcţiunea sufixului e colectivă-locală.

[54]) *Grânar* are aci sensul de „locul unde se găsesc holdele de g r â u. g r â n e l e", sens necunoscut dicţionarelor noastre.

[55]) DA. s. *halângă* dă derivatului sensul special de „paviţi sau pruni prea încurcaţi".

[56]) Formelor a căror răspândire geografică am arătat-o mai sus nu le mai indicăm locul de unde se atestă.

[57]) Forma *butucar* ne era cunoscută din Bucovina (cf. DA. s. *butuc*), dar numai ca nomen agentis.

[58]) Singurul derivat colectiv-local dela *cetină* care se cunoştea până acuma era *cetiniş* = pădure tânără de brad (în Munţii Apuseni), cf. DA. s. v.

[59]) D. Iordan (*l. cit.*) explică numele topic *Măzărarul* (din Argeş) dela apelativul *măzărar*, numele unei insecte „Erbsenkäfer (Bruchus pisi)", deci „gârgăriţa de mazăre" (cf. Sim. Fl. Marian, *Insectele în limba, credinţele şi obiceiurile Românilor*, Buc. 1903, p. 84, cf. şi *Jahresbericht* XII, p. 129). In nordul Transilvaniei derivatul corespunzător ca sens lui *măzărar*, „loc semănat cu m a z a r e" (dela care provine nt.), este *măzăriste* s. *măzăriştină*

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37)

şi *-ie*, este din cele mai productive în formarea prin derivare a apelativelor topice, fără ca, totuşi, să alcătuiască în vreo regiune o arie linguistică unitară. Derivatele cu acest sufix ne oferă într'adevăr un mare număr de apelative topice provenite dela nume de plante — *prunărie* este, cum am văzut, cel mai răspândit, deşi sporadic şi el —, dar aceste apelative nu se oglindesc aproape deloc şi în toponomastică. Numele topice provenite dela asemenea apelative lipsesc la noi aproape cu desăvârşire, ceeace e un indiciu că fuziunea completă a celor două sufixe — în *-ărie* ca sufix autonom — este de dată relativ recentă şi numai în derivate dela numele unor anumite categorii de plante. Intr'adevăr nu putem să nu ne îndoim adesea dacă unele forme în *-ărie* sunt derivate cu acest sufix, sau dacă ele rezultă din forme ca cele citate mai sus, în *-ar(iu)*, prin adăugarea ulterioară a sufixului *-ie*. Cu una din aceste două posibilităţi am putea să avem de a face în forme ca *aninărie*, *arinărie*, *cireşărie*, *crumpărie* (cf. *crumpă* şi *crumpen*), *curpănărie*, *făgărie*, *grânărie*, *răchitărie*, *rugărie*, *sălcărie*, *tufărie*, apoi în *acaţărie*[60]) 149 (< *acaţ* = „salcâm"), *harbuzărie*, *frăsinărie*, *nucărie*[61]) *păltinărie*, *plopărie*, *perjărie*[62]), *prunărie*, *rogozărie*, *sălcierie* (< *salcie*), *trestărie*. In *cânepărie* (*cânipărie*), *cartofărie*,[63]) *dujerie* 894 (< *duji* < *duzi*, plur. lui *dud*), *inărie*, *piciocărie*, *stuhărie*[64]) 394, 424, 426, (< *stuh*) avem însă cu siguranţă derivate directe cu sufixul *-ărie*. Toate acestea au un înţeles local. Funcţiunea primitivă a sufixului în derivatele de acest fel era cea locală. Ulterior numai, prin derivarea dela nume de plante ca *arin*, *cireş*, *curpen*, *fag*, etc., după analogia derivatelor dela aceleaşi radicale cu

---

[60]) Menţinerea lui a (neaccentuat) din *acaţărie* se explică prin influenţa lui *acáţ*.

[61]) Cunoaştem un derivat *nucărie* (< nucă) = „mulţime mare de nuci (fructe)".

[62]) Pascu (*Suf.* 186) greşit derivă forma din *perjă*. Radicalul este *perj* = prun. A. Scriban (*Dicţionaru limbii româneşti*, Iaşi, 1939) ne dă sensul „mare număr de p e r j i".

[63]) Data recentă a derivatului, ca de altfel a radicalului însuşi, o dovedeşte menţinerea lui *a* neaccentuat netrecut la *ă*.

[64]) Scriban (*Dict.* a. v.) ne indică sensul: „desis de s t u f, trestiis"

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

sufixe prevalent colective (ca de ex. *-et, -iş*), formele în *-ărie*, au început să aibă şi o nuanţă de sens colectivă. Aşa se explică de ce în localităţile din care ni se comunică derivate cu suf. *-ărie*, formele în *-et* sau în *-iş* sunt destul de rar întrebuinţate şi numai în derivarea dela puţine nume de plante.

Ni se semnalează (o singură dată, fără să ni se indice accentul tonic) forma *salcarie*, care prezintă fonetismul *ă* > *a* şi nu un derivat cu un sufix *-árie.*[65])

-eáţă. Sufix cu funcţiune locală, întrebuinţat rar şi numai în derivate dela *grâu* şi *in*. Il găsim în forma de plural, *grâneţe* (dela sing. *grâneaţă*)[66]) şi *grânaţe* (dela sing. *grânaţ*)[67]). După analogia acestuia din urmă, avem apelativul *inaţ*, în nt. *Păr. Înaţelor*, iar după modelul lui *fâneţ* (pentru *fânaţ*)[68]) cunoscut alături de *fâneaţă* (poate analogic, după *verdeaţă*, *negureaţă*), a rezultat forma *ineţ* (spre deosebire de *ineaţă* care are un sens cu totul deosebit, cf. DA. s. v.). Din două puncte vecine ni se relatează, cum am văzut mai sus, *ináţie* care prezintă, probabil, o rostire dialectală, *inaţie* pentru *inaţe* — formă de plur. alături de *inaţă*, (cf. totuşi nt. *Inaţă*, în Feleac[69]) — şi nu schimb de sufix, cum avem în *iniţă (iniţe)*.

-ét. Este cel mai caracteristic sufix colectiv-local românesc, atestat în apelative topice derivate dela nume de arbori şi într'un mult mai mare număr de nume topice. Nu este însă, azi, şi cel mai productiv. Din contră, el apare productiv şi nu

---

[65]) Alte derivate cu *-ărie* în funcţiune locală, cf. Pascu, *Suf.* 183 şi 184; în funcţiune colectivă, 56, 185—186.

[66]) După DA. s. v. pentru explicarea formei *grâneaţă* trebue să o pornim dela lat. **granĭcia*, plur. lui **granĭcium*.

[67]) DA. şi CDDE 764 presupun ca etimon o formă granaceus, -a -rum, căci numai aceasta justifică şi arom. şi megl. *gărnaţ,-ă* „de grâu". Cf. şi Capidan, *Meglenoromânii*. III. p. 146.

[68]) După DA. forma *fâneţ* rezultă din lat. **fenĭcium*, cu plur, **fenĭcia* de unde *fâneaţă*, în opoziţie cu Giuglea care (în „Langue et Littérature", II, 37—38) consideră aceste forme ca secundare (ultima în analogie cu *verdeaţă*).

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

prea constant numai în derivate dela a n u m i t e nume de arbori, mai ales în derivate dela *brad*, *fag* și *frasin*; și aici însă în concurență cu *-iș* sau cu *-iște* care se generalizează în paguba lui *-et*. Comparând extensiunea geografică a sufixului din toate derivatele care-l atestă ne dăm seama imediat că el e viu, în apelativele topice, numai în regiunile deluroase și muntoase, și mai ales, cum e și natural, în zonele mai păduroase. Răspândirea și frecvența lui e mult mai întinsă însă dacă ținem seama și de numele topice rezultate din apelative de acest fel. Această constatare [70]) ne arată că circulația actuală a sufixului *-et* e în scădere, pretutindeni. Intr'adevăr, după cât am putut constata pe baza materialului inegal și incomplet ce ne stă la dispoziție, ariile actuale de răspândire a sufixului în apelative se prezintă în forme de insule, izolate una de alta. Chiar în cuprinsul acestor insule se găsesc la rândul lor goluri în care se remarcă prezența altor sufixe cu o funcțiune identică. Pentruca să ne dăm seama și mai bine despre felul cum acest sufix moștenit iese încet-încet din circulație, reproducem, la întâmplare, din comunicările cele mai complete, câteva indicații: în punctul 20 (Feneș-Banat), din 15 forme derivate dela diferite nume de plante, numai 3 cuprind sufixul *-et: brădet*, *paltinet* și *ruget;* în punctul 89 (Stejar-Arad, regiune păduroasă!) din 20 de apelative diferite numai *brădet* cuprinde sufixul nostru; în punctul 106 (Curechiu-Hunedoara, regiune muntoasă și păduroasă) din 14 apelative se atestă numai două *(făget* și *brădet*, cf. și nt. *Cornet).* Cam aceeași situație o arată și răspunsurile din punctele 101 (Șoarș-Făgăraș), din 371 (Câmpulung-Bucovina), 550 (Siliștea-Neamțu), etc. Insuficiența funcțională a lui *-et* o arată mai ales cazurile când în două localități învecinate un același apelativ apare derivat cu sufixe diferite. Am citat mai sus (p. 65) câteva exemple de derivate dela același radical, existente în aceeași localitate, care confirmă și mai mult afirmația noastră.

O imagine mai clară asupra răspândirii și asupra

[70]) Cf. I. Iordan, *Rum. Top.* p. 153 s. v., unde ni se dă o listă bogată

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

vitalităţii actuale a sufixului *-et* vom avea numai după ce se vor publica în întregime rezultatele obţinute cu anchetele pe teren în vederea ALR. Până atunci ne mulţumim să expunem aci materialul (în mare parte cunoscut) de care dispunem: *alunet*[71]), *arinet*, *brădet*, *cărpinet* 86 sau *cărpenet* 302, *ceret* 86, nt. *Cerăt* 299, cf. şi nt. *Ceratoaia* „deal acoperit cu s t e j a r i[72]) 89, nt. *Cornet* 106, 299, nt. *Cornete* (plur.) 66, nt. *Dosu Corneţilor*[73]) 66, *curpenet, făget (făgăt)*, *frăsinet (frăpsânet, frăpţânet*, etc.), *goronet*, *nucet* (*nucăt*), *păltinet, plopăt, pomăt* 264, *prunet*, *ruget*, *sălcet*, *socet*, şi nt. 110, nt. *Socet* 264, *stejăret (stejeret, stânjeret)*, *tufet (tufăt)*. Prin analogie cu acestea avem şi *grânet, inet.*[74]) Puţine alte exemple şi la Pascu *(Suf.* 32). Sufixul e cunoscut, dar e puţin productiv, şi la Aromâni[75]) şi la Megleniţi.[76])

-íe. Sufix colectiv local, întrebuinţat, după informaţia pe care o avem, numai în trei derivate, atestate fiecare din câte un punct izolat: *cireşie*, *stejărie* (*stăjărie)*, iar după analogia acestora, prin schimb de sufix, *-éiu* cu *-ie*, *ceretie* „pădure mică“ 106, din *cereteiu* = tufiş (în Bucovina, cf. DA. s. v.). Cunoscut şi la Aromâni[77]) cu aceeaşi funcţiune, nu poate fi despărţit de slav. -i j e *(-ĭ j e): borje* „pinet“ (< *bor*, „pin“),

---

[71]) E relativ rar atestat, fiindcă e omonim cu *alunet* (< alună) = mulţime de a l u n e“ Cf. mai sus, s. „alun“, observaţia corespondentului.

[72]) Indicaţia corespondentului este explicabilă, căci „cerul“ se confundă adesea cu „stejarul“.

[73]) Totuşi, după dicţionare, pluralul ar fi numai în *-uri*. In Oltenia şi Banat *cornet* are şi sensul de „deal pietros, acoperit cu mărăcini“ (cf. Scriban, *Dicţ.* s. v.).

[74]) Nici una din aceste două forme nu ne era cunoscută.

[75]) Th. Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân.* Acad. Rom., Studii şi Cercetări, XX, Buc. 1932, p 515.

[76]) Atestat la Meglaniţi în *brădet* „locul unde au fost brazi“, azi numai ca nt. (Th. Capidun, *Meglenoromânii I. Istoria şi graiul lor.* Acad. Rom., Studii şi Cercetări, VII, Buc. 1925, p. 189 şi Al. Rosetti, *Istoria limbii române.* I. Bucureşti, 1938, p. 121).

[77]) Cf. Capidan, *Aromânii,* p. 516 îl explică din greceşte, ca şi Pascu,

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC) LUJ

briješće „ulmet“ (< *brijest*), *kamenje* „grohotiș“ (< *kamen*), etc.[78])

-íme. Sufixul cu funcțiune colectivă, ca și în dialectul meglenit, e atestat numai sporadic, din nord-vestul Munteniei și din Țara Hațegului, în derivate ca *nucime*, *rugime* și *stejărime*. Avem de a face cu o urmă a colectivului *-ame* (< lat. -a m e n) — cunoscut în Banat, Oltenia și la Aromâni[79]) — substituit cu *-ime* (< lat. -i m e n), formă mai generală la noi, indicând însă o colectivitate de ființe[80]) caș *-ame* în regiunile amintite.[81])

-ină. Sufix colectiv-local, cunoscut și dialectelor sud-dunărene,[82]) deci vechiu la noi, și atestat în *făgină*, *mălăină*[83]), *miriștină*, 273, *rugină* 299 (< rug). Il întâlnim apoi în combinație cu sufixul sinonim *-iște*, în forma compusă *-ištină* (și *-âștină*): *baraboiștină*,[84]) *cucuruzaștină*,[85]) *rogozaștină*,[86]) fără ca aceste derivate să-și modifice sensul.

-iș. Foarte frecvent sufix colectiv-local, întrebuințat — în concurență cu *-et*, — la derivarea apelativelor dela nume de arbori: *Afiniș* 106, *alunișu*, *ariniș*, *cărpeniș*[87]) 149, *cărpiniș* 386, nt. 356, *carpiniș* 394, nt. *Copăciș* 302, *curpeniș*,[88]) *(cur-*

---

[78]) Cf. A. Leskien, *Grammatik dar serbo-kroatischen Sprache*, I. Heidelberg, 1914, § 515; același în *Gramm. der altbulg. Sprache*, Heidelberg, 1919, § 71 și Wondrák, *Vergl. slavische Gramm.* I, Göttingen, 1924, p. 510.

[79]) In arom. *alunami, frăpsinami, prunami*, etc. Pascu, *Suf.* 16.

[80]) După Pascu *(Suf.* 142), indică „locul unde se găsește o plantație“, iar după Th Capidan *(Meglenoromâni, I. Istoria și graiul lor.* Buc. 1925, p. 190) are numai o funcțiune colectivă.

[81]) Cf. Pascu, *Suf.* 15.

[82]) Ibid. 206-112, Th. Capidan, *Arom.* 516, același, *Meglenorom.* 190, Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, III, p. 77.

[83]) Inregistrat și de DA. s. v. (manuscris!)

[84]) Cf. și *cânepiștină*, *curechiștină*, *mălăiștină*, în DA. s. v.

[85]) Cf. și DA. s. v.

[86]) Nu ne putem explica tecerea *-ištină* > *-âștină*.

[87]) Cunoscut cu sensul de „pădurice de (sau partea din pădure plină cu) carpeni mici și deși, desiș de curpeni (tineri)“. DA. s. c a r p e n.

[88]) Sensul cunoscut: „desiș prin care abia poți trece din cauza mlădițelor ce cresc în toate direcțiile“. DA. s. c a r p e n.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

piniş), *goruniş*, *mestecăniş* 264, nt. 362, *păltiniş*, *păltiniş*,[89]) *plopiş*, *răchitiş* (*răchiţiş*)[90]), *stejăriş* (*stejeriş*, *stâjăriş*), *tufiş*, sau dela numele altor plante care cresc în colectivitate, ca în *muriş* (< mur) 175, *păpuriş* 376, 592, *rugiş*, *smeuriş* 270, (< smeur), *trestiş (trestiiş)*. O funcţiune mai mult locală are sufixul în *cânepiş*. După analogia acestora de mai sus, sufixul *-iş* a înlăturat pe alocuri pe *-et* în derivate ca: *brădiş*, *făgiş*, *frăsiniş*, *pruniş*.

Sunt în special interesante formele analogice care cuprind acest productiv sufix: după analogia lui *mestecăniş* — rostit probabil *mestecaniş* —, avem *bradaniş*, *faganiş* De asemenea, după analogia lui *stejăriş*, sau prin schimbul celui de al doilea element (*-ie*) al sufixului compus *-ărie*, cu *-iş*, au rezultat *făgăriş*, *plopăriş*, *rugăriş*, *stuhăriş* 102, iar după modelul lui *ariniş*, *cărpiniş*, *frăsiniş*, *păltiniş*, etc. s'au format *ruginiş*, *sălciniş*. Toate aceste pseudosufixe, *-aniş*, *-ăriş* şi *-iniş*, sunt atestate numai sporadic.[91].

-işte (-işte).[92]) Este fără îndoială sufixul care se bucură de o răspândire şi de o frecvenţă din ce în ce mai mare, pretutindeni. In unele puncte (ca de ex. 91, 109, 136) este singurul sufix colectiv local în us, după informaţia ce o aveam. Cunoscut şi frecvent şi la Aromâni[93]) şi la Megleniţi[94]), avea la

---

[89]) Derivat dintr'o formă de plural, analogică, *palţini* (caşi în *piepţini*, regional, dela sing. *pieptine*, cf. S. Puşcariu, *Études de linguistique roumain*, Cluj-Bucureşti, 1937, p. 277).

[90]) Derivat dela forma de plural, *răchiţi*.

[91]) Numeroase alte apelative derivate în *-iş* se găsesc înregistrate de Pascu (*Suf.* 353—354), iar o listă lungă de nume topice de acelaşi fel, la Iordan (*Rum. Topon.* 156–162).— Găsim şi la Pascu (*l. cit.* 353) un derivat analogic: *tuferiş* (după *stejeriş*), pe care dânsul îl derivă însă din *tufar*.

[92]) Am arătat mai sus, că, din nenorocire, corespondenţii noştri n'au indicat locul accentului tonic al cuvântului. Din pricina aceasta nu putem avea siguranţa dacă se accentuiază *baraboişte*, *grânişte*, *inişte*, *orzişte*, *trifoişte*, *bradişte*, *fagişte*, *prunişte*, etc., sau *barabóişte*, *grânişte*, *inişte*, *órzişte*, *trifóişte*, *brádişte*, *fágişte*, *prúnişte*, etc. Cf şi mai sus, p. 10 nota 2.

[93]) Cf. Th. Capidan, *Arom.* 517.

[94]) Idem, *Megl.* 191.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

început — ca și slav. *-ište* din care provine — funcțiune locală. Această funcțiune o are și azi, căci de obiceiu indică „locul pe care se află o plantație“ sau „locul cu rămășițe dintr'o plantație“ [95]). Iată asemenea apelative derivate: *baraboiște, barabuliște, cânepiște, clompiște, colompiriște, cromiriște, crumpeniște* (*crumperiște, crumpiriște*), *cucuruziște, curechiște* 13 , 139, (*curechiști* 66), *grumbiște, grumiște grâniște, iniște, mălăiște, orziște, păpușoiște* (*papâșoiște, papșoiște, popșoiști*), *porumbiște, săcăriște* (și nt.) 68, *trafoiște* (= trifoiște) 132, toate însemnând deci „locul unde se găsește sau unde a fost plantația“ indicată de radical. După analogia acestora, s'au format și *ciucălăiște* 542, *curpeniște, lujăriște* 136, *rogoziște, rugiște* 250, *tuleiște* 137, 250, 832. Prin extensiune, dela toate acestea, avem apoi și derivate dela nume de arbori: *aluniște, ariniște, brădiște* (*bradiște*, accentul?), *cireșiște* (*ciriște*)[96]), *făgiște, (fagiște*, accentul?), *frăsiniște, goroniște, nuciște, răchiște* (< *răchitiște*), *păltiniște, plopiște, pruniște, sălciiște*, (*salciște*, accentul?), *stejăriște* (*stejarâște*, accentul?) în care se implică și o nuanță de sens colectivă, alături de cea locală.[97])

Vitalitatea sufixului a produs și de data aceasta fenomene de analogie: după modelul lui *crumpeniște, lujăriște, săcăriște, stejăriște* s'au format *piciocăriște, plopăriște* și *pomăriște* 101, dacă nu cumva avem de a face și aci cu un schimb al celui de al doilea element al compusului *(-ăr)-ie* (cf. *piciocărie, plopărie*) cu *(-ăr)-iște*. După analogia lui *cânichiște* (= cânepiște) a rezultat forma *inchiște*, iar după *barabuliște* avem *inuliște*. Interesante sunt *pruniniște* și *sălciniște*, formate supt influența lui *crumpiniște* (cf. *crumpă* și *crumpenă*), alături de *aluniște, ariniște, frăsiniște, păltiniște*, etc.[98])

---

[95]) Pascu, *Suf.* 250—251.

[96]) Cf. nota 25.

[97]) O asemenea nuanță de sens colectivă au primit mai pe urmă și forme ca *ciucălăiște, curpeniște, lujăriște*, etc.

[98]) Și alte exemple se găsesc la Pascu (*Suf.* 250—251, 252), iar multe nume topice cuprinzând același sufix la Iordan, *Rom. Tot.* 168—187.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

2. CEVA DESPRE SUFIXUL *-AT, -ATĂ* IN TOPONOMASTICA NOASTRĂ

In importanta sa lucrare de toponomastică românească, d. Iorgu Iordan [99]) a atras atenţiunea asupra unei categorii de nume locale de origine adjectivală derivate su sufixul -a t, -a t ă *(l. cit.* p. 174—177). Distingând din şirul acestora grupul „extrem de interesant" al derivatelor dela nume de plante, ca *Brusturata, Ceratul, Conduratul, Corneata, Lăpuşata, Păltinata,* etc., citează alături de ele şi altele, identice ca semnificaţie primitivă, dela nume de insecte, păsări, animale, ca de ex. *Albinata, Cocorata, Ursaţi,*[100]) sau chiar dela alte nume comune, ca de ex. *Căsata* (< casă). Toate acestea au la ori-

[99]) Iorgu Iordan, *Rumänische Toponomastik,* Teil I, Bonn-Leipzig, 1924, Teil II—III, ibid. 1926.

[100]) După d. Iordan (*l. cit.* 177) nt. *Ursaţi,* cu diminutivul *Ursăţei* (din Gorj), ar deriva din *urs,* resp. din **ursat* în înţeles primitiv de „(loc) cu (mulţi) urşi". Inclinăm totuşi să credem că ne găsim în faţa unui nume local provenit dela o poreclă dată locuitorilor, ca şi în cazul toponimicelor *Adunaţi, Afumaţi, Afurisiţi,* etc. Sensul primitiv al numelui topic era acela de *ursiţi (< ursí* „a meni soarta cuiva", despre ursitoare), atestat şi subt forma *ursat.* Intr'adevăr, verbul *a ursi* e atestat şi încă des, şi subt forma *a ursa.* Iată câteva exemple: *Prin fapţi poporul înţelege un fel de insect urit... trimis de vrăjitori sa să intre în doniţa cu apă, ca, când va bea cei din casă, să intre în ei şi atunci cel ursat moare.* (Dâmboviţa). H. IV. 77 (cf. abrevierile în DA.). *Să te duci din vad în vad, Din sat în sat, Până unde o fi scrisa şi orânda* (curăturia) *ursat.* (Vâlcea). MAT. FOLC. 688. *Ursita mea de ursători ursată...* (Mehedinţi). ib. 692. *Să căutaţi ursitul meu Ce mi-i dela Dumnezeu, Ce-i de Dumnezeu ursat, De buni oameni îndemnat.* (Storojineţ). MARIAN, V. 22. *Eu nu leg parul, Ci-mi leg ursitul, De trei ursite ursat Şi de Dumnezeu dată.* (Rădăuţi) id. SERB. I., 124. *Sufletul omului... se duce la locul unde e ursat.* (Dolj). GOROVEI, CR. 313. *E ursată toată casa să-i ducă* [balaurului] *pe fiece zi un copil, să-l mănânce.* (Mehedinţi). RĂDULESCU-CODIN, L. 18. *Aşa suntem noi ursaţi, să ne mănânce lupul.* (Muscel). id. 63; cf. şi PAMFILE, DUŞM. 15 (din Dolj), N. G. TISTU, B. 316 (din Buzău), CIAUŞANU, V. (din Vâlcea), etc. Astfel aria de răspândire a formei *ursa* e mai mare decât aceea precizată de TDRG: Oltenia şi Transilvania (?) şi decât aceea fixată de d. Iordan (cf. „Bul. Inst. de Filologie Al Philippide", II—1935, p. 63): Transilvania, Oltenia şi Muntenia, căci se găseşte şi în Bucovina. In Moldova (şi în Transilvania, după cât ştim) se cunoaşte numai forma *ursi.* In Moldova e cu-

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

gine sensul de loc unde se găsește din abundență lucrul exprimat de radical, „locul acoperit cu . . . s. bogat în . . .". Având în vedere acest sens, gândul ne duce imediat la seria mai săracă de altfel, dar apropiată și ca formă, a derivatelor în -ît, -ită (-îț, -îță), ca de ex. *Bojorîta, Brăditul, Cornitul, Gornitul* (< bujor, brad, corn, goron) pe care d. Iordan le tratează totuși deosebit[101]), considerându-le rezultate din presupuse forme participiale, **bojorît, *brădit*, etc., în sens de „acoperit cu . . ." Impreună cu derivatele dela nume de plante, vietăți, etc., discută în schimb formațiunile cu același sufix, dar cu semnificație deosebită — căci -a t (a) nu mai indică de astădată „locul" unde se găsește ceva din belșug, ci „aspectul" caracteristic al locului —: *Adâncata (Adâncatul), Căciulata (Căciulatul), Cernata (Cernatul), Fundata, Glâmbocata, Gurguiata (Gurguiatul), Ostratul*, ș. a., derivate din adjective sau din substantive și foarte apropiate ca înțeles primitiv de *Ascuțita, Cernitul, Negrita, Scobita*, ș. a., provenite din participiul trecut adjectival. Nici N. Drăganu,[102]) care a adunat din documente și din alte izvoare referitoare la diferite regiuni și a îmbogățit lista unor asemenea formațiuni topice, nu făcea o distincție între ele după funcțiunea sufixului: alături de *Ceratul (l. cit.* p. 106, nota 2) și de *Păltinata* (p. 480), dânsul menționa, fără să explice mai de aproape: *Detunata, Fundata, Picuiata; Pârlita, Pojorîta, Sărata, Țunata, Vițorîta* ș. a., sau chiar alte toponimice identice ca formă, dar provenite în toponomastică dela porecle sau dela nume de persoane sau dela nume de animale: *Bălțata, Căiata, Cercelatu, Lupatul, Mușata*, ș. a. (ib.).

Socotim că pentru a lămuri funcțiunea semantică originară a elementelor din care au provenit numele topice ca cele de mai sus și pentru a preciza valoarea sufixului -a t (a), e necesar să se examineze întreagă (sau aproape toată) seria

---

[101]) G. Pascu, *Sufixele românești*, p. 180 citează ca derivate „colective" cu sufixul *-it* formele *căprit* „turmă de capre" și (din Mold.) *tinerit*= tineret.

[102]) N. Drăganu, *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei și a onomasticei*. Academia Română. Studii și Cercetări, XXI. București, 1933.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

derivatelor din această categorie pe care le atestă toponomastica noastră şi pe care le cunoaştem deocamdată.

* * *

Se ştie că în româneşte sufixul -a t (ă) rezultă în cea mai mare parte a cazurilor din terminaţiunea participiului trecut latin al verbelor de conjugarea I, -a t u s [103]. Incă în limba latină (în special în latina vulgară) sufixul şi-a lărgit sfera funcţională, devenind şi denominal (cf. *barbatus* < barba, *coronatus* < corona, *dentatus*, < dens, etc.),[104]) menţinându-şi această facultate derivativă — şi încă pe o scară întinsă — în limba română (cf. *buzat*, *urechiat*, *ciumat*, etc.), ca şi în celelalte limbi romanice [105]). Numele topice dela noi cuprind, de asemenea, în unele cazuri, şi un sufix adjectival slav, -a t ŭ, neproductiv azi în româneşte [106]), dar viu în limbile slave, (cf. srb. *bradat* „bărbos" < *brada* „barbă", *glavat* „cu capul mare" < *glava* „cap", *kosat* „cu părul lung" < *kosa* [107]), cf. (v.) bulg. *krilat* „cu aripi" < *krilo* „aripă" [108]) şi binecunoscut în toponomastica şi în antroponomastica slavă, (cf. nt. srb. *Grŭmovata*, *Grŭmovatica* < g r u m ŭ „fruticetum", rut. *Bahnovate* < b a g n o „palus", *Mochnate* < m ŭ c h ŭ „muscus", etc. [109]), nume de persoană: bulg. *Crŭnat* < č r ŭ n ŭ „negru", cf. rom. *Cernat;* srb. *Mijat*, *Milat*, *Rogat*, *Vujat*, etc.,[110]) *Bulat* (şi în rom.), *Jurat*, etc., şi în derivate cu sufixul compus: *Buratovic*, *Si-*

---

[103]) Cf. Karl Löwe, *Die Adjektivsuffixe im Dakorumänischen*, în „Jahresbericht", XXVII—XXVIII, p. 22–26.

[104]) Cf Stolz-Schmalz, *Lat. Grammatik*, ed. V, München, 1928, p. 227 - 228.

[105]) W. Meyer-Lübke, *Grammatik der rom. Sprachen*, II, § 476.

[106]) Se pare totuşi că s'au format pe teren linguistic românesc nt. derivate *Glâmbocata* < v. bulg. *glŭbokŭ*, nt. sl. **Glŭboka* (Iordan, 176 şi Petrovici, în „Dacoromania", X, 235), cf. şi forma nt. *Glâmbo(a)ca*, după analogia nt. *Adânca-Adâncata;* apoi *Ostratul* < bulg. *ost(ŭ)rŭ* „ascuţit" (Iordan, 176), alături de nt. *Ostra*, după modelul nt. *Ascuţita*.

[107]) Cf. A. Leskien, *Grammatik der serbokroat. Sprache*, I, § 524.

[108]) Idem, *Gramm. der altbulg. Sprache*, Heidelberg, 1919, p. 93.

[109]) Cf. Fr. Miklosich, *Die Bildung der slavischen Personen—und Ortsnamen*. Heidelberg, 1927, p. 211,

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

matavic, *Vukatić* ș. a.[111]). Identitatea de formă și asemănarea între funcțiunea sufixului nostru moștenit -at, -ată și a celui slav -atŭ, ambele adjectivale și denominative, îngreuiază putința de a le distinge în cazul multor nume proprii dela noi. Singurul criteriu mai sigur de a identifica sufixul slav ni-l oferă numai cazurile în care avem de a face cu un radical slavon neatestat în graiul nostru comun, deci numai în derivatele împrumutate aidoma din limbile slave: *Cernata*, *Cernatul*, *Cernați* (Iordan, 175)[112] < bulg. črŭnat, *Chiscovata* (Iordan, 175), < bulg. kiska < kyta etc.[113]).

* * *

Este remarcabil în toponomastica noastră numărul toponimicelor rezultate din forma participiului trecut în funcțiune adjectivală. Cele mai multe sunt la origine calificative topice propriuzise, referitoare la însușirea solului, la poziția, la configurația, sau la aspectul topic caracteristic al locului (sau al apei). Astfel de toponimice sunt: *Arsa*, *Arsul*, *Arsele* (Iordan, 35) < ars, -ă (despre o pădure nimicită prin foc s. și despre un munte, o coastă, etc.), *Tăcuta* (Iordan, 117) < tăcut, -ă (despre o vale, etc.), sau altele, mai numeroase, provenite dela verbe de conjugarea a IV-a: *Ascuțitul* (deal, Costăchescu, *Doc. Bogdan*, [114]) 364)[115]), *Ascuțita* (Iordan, 35) < ascuțit, -ă (despre un pisc, o stâncă), *Cernițul* (ib. 224) < cernit, -ă (despre un pârău s. despre un lac), † *Clădita-mare*, ∾ *mică* (munte, cf. Costăchescu, *Doc. Bogdan*, 391,

---

[111]) Cf. Maretić, în „Rad", LXXXII, p. 95, ap. Drăganu, *l. cit.* 480, nota 1.

[112]) Numelor topice pe care le înregistrează lucrarea d-lui Iordan nu le mai indicăm județul în care se găsesc.

[113]) Evident, nu pot intra aci în discuție numele topice provenite dela nume de persoane slave, devenite nume topice, ca: *Bălata* (Hunedoara), *Călata* (Drăganu, *l. cit.* 434), *Galata* (ib. 280—281), *Molovata* (Orhei) < malŭ „parvus", etc.

[114]) M Costăchescu, *Doc. moldovenești dela Bogdan Voevod* (1504—1517), București, 1940.

[115]) M. Costăchescu, *Doc. moldovenești înainte de Ștefan cel Mare* vol. I, Iași, 1931, vol. II, Iași 1932 va fi prescurtat: Costăchescu, *Doc. mold*

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

395), † *Impuţita* (fântână şi vale în jud. Covurlui, cf. I. Bogdan, *Doc. lui Ştefan cel Mare*, II. 39–40), † *Fântâna-împuţită* (Costăchescu, *Doc. Bogdan,* 42), *Impuţitul* (Iordan, 38) < împuţit, -ă, *Negrita* (ib. 132) < înnegrit, -ă (despre o vale s. despre o stâncă), *Neştiuta* (ib. 116) < neştiut, -ă (despre o vale), *Pârlita, Pârlitul* < pârlit, -ă (despre o coastă s. despre un munte), *Pojorîta, Pojărîta* (cf. „Balkan-Archiv" I, 26), *Pojerîta,* (o vale, a. 1481, 1495, cf. Bogdan, *l. cit.* I 255, II 59), *Pojor(î)ta* (în Făgăraş) < *pojărît, -ă < *pojărî < pojar „foc" (Iordan, 127), cf. Arsa, Pârlita; *Scobita* (ib. 39) < scobit, -ă (despre o coastă sau despre o stâncă), *Viforîta* (ib. 280), etc.

Iată acuma şi forme provenite dela verbe de conj. I: *Afânata* (Vaslui) < afânat, -ă = (mai ales despre sol, în opoziţie cu „îndesat") 'rar în structură, puţin compact, puţin îndesat' (DA. s. afâna(t)); deci: 'terenul fărimicios în care sapa, plugul, etc. intră uşor'; *Alţatul* < (în)ălţat, -ă, în rostire dialectală (în)alţat, -ă (Iordan, 132); *Căcata,* numele unei văi < căcat, -ă (ib. 183), în înţeles de „(vale) aproape totdeauna turbure, (vale) care când plouă cât de puţin se turbură în brun deschis"; *Cârligata* (Iordan, 176) < (în)cârligat, -ă (despre vale, cărare, etc., cf. DA s. v.); *Cucuietu* (Putna) < cucuiat, -ă (= cocoţat); *Detunata*, numele cunoscutului munte, cu povârnişurile abrupte, din Munţii Apuseni şi *Tunata* (nt. atestat din sec. XIII în regiunea Somogy, în Ungaria, cf. Drăganu, *l. cit.* 135) < (*de)tunat, -ă (< lat. (de)tono, -are „donnern")[116], cf. şi nt. *Trăsnita* (despre o stâncă); *Fundata* (Iordan, 176; şi în jud. Braşov, numită odinoară *Afundata*, cf. *Răsp. la Chestionarul* IV/272)[117] < afundat, -ă (după Iordan, 37: (în)fundat, -ă, cu sensul primitiv de „aşezat în fundul unei depresiuni, în susul sau la izvoarele unei văi", cf. şi nt. *Fundoaia), Gurguiata, Gurguiatul* (Iordan, 176)

[116]) Cf. Gustav Kisch, *Siebenbürgen im Lichte der Sprache,* în „Archiv des Vereines für siebenb. Landeskunde", XLIV N. F., Sibiu, 1929, p 65 şi Drăganu, *l. cit.*

[117]) Răspunsurile la *Chestionarul IV (Nume de loc şi nume de per-*

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

< g u r g u i a t, -ă (cf. DA. s. g u r g u i u); *Înșiratele*, numele colectiv a trei coline vecine, așezate în rând, una după alta, în Ialomița, (ap. Iordan, 37) < î n ș i r a t, -ă; *Râmata* (Vâlcea) < r â m a t, -ă (< r â m ă, despre porci [118])); *Luminata*, moșie, pârâu (cf. Costăchescu, *Doc. mold.*, Indicele) < l u m i n a t, -ă (despre o poiană s. despre o vale, cf. *luminiș*); *Rătezatu* (Hunedoara) < r ă t e z a t, -ă (despre un munte cu vârful plan); *Săpata* (Dolj) < s ă p a t, -ă, *Sărata* < s ă r a t, -ă (despre o apă sau despre o regiune), *Surpatele* (Iordan, 17) < s u r p a t, -ă (despre un mal, despre o coastă, despre o stâncă, etc.), *Turbatu* (Vlașca), *Turbata*; pârâu, moșie, (cf. Costăchescu, *Doc. mold.* I, 16, 18, 124), *Măn. Turbatului* (id., *Doc. Bogdan*, 32) < t u r b a t, -ă (despre un pârâu vijelios, tumultuos; sau nt. e luat după un nume de persoană).

Nu putem să nu atragem aci atențiunea și asupra numărului mare de nume topice provenite dela n u m e d e p e r s o a n ă rezultate din aceeași formațiune primitivă participială. Într'adevăr e mai probabil că în nume topice ca de ex. *Chișata* (Iordan, 234)[119] *Chișcata* (ib. 126)[120] *Fermecatul*, (ib. 88), *Nădușita* (Soroca), † *Podobitul* (sat, cf. Costăchescu, *Doc. mold.* II, 569), *Rătăcitul* (Iordan 117) † *Spărietul* („unde a fost sat", Costăchescu, *Doc. mold.* II, 171) și *Ursita* (Iași), avem de a face la origine cu niște calificative devenite porecle sau supranume personale și nu cu niște calificative topice.

Mai interesante decât acestea sunt însă numele care apar supt forma de p l u r a l: alături de *Aleși*, *Fripți*, *Osebiți*, *Smulți* (Iordan 114—116), se găsesc nume de localități ca *Adunați* (ibid. 115), *Afumați* (ib. 114), *Afurisiți* (ib.), *Atârnați* (Buzău, Dolj, Mehedinți, Prahova, Romanați, Tecuci, Teleorman), *Ciumați* (ibid. 89, 269) < c i u m a t (< c i u m ă), resp. c i u m a t, -ă

---

[118]) S'ar putea totuși să avem de a face cu un derivat dela un supranume personal, căci găsim tot în jud Vâlcea, nt *Râmești*.

[119]) In ce privește nt *Chișata*, cf. numele de plantă *chișa-cânelui*, atestat totuși numai din jud. Teleorman (H. XIV 349, ap. DA. s. v.), față de numele topic cunoscut din jud. Bacău.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

„bolnav de ciumă; aducător de ciumă“ (DA. s. v.), *Degeraţi* (Mehedinţi, Prahova, Craina-Serbia), † *Deochiaţi, Diocheţi* (sat, cf. Costăchescu, *Doc. mold.* 171, 328), *Dezrobiţi* (Iordan 70, 107), *Guşaţi* (Dâmboviţa). *Intunecăţei* (ib. 116), *Invăluitele* (ib.), *Miluiţi* (ib. 115), † *Mohorîţi* (sat, cf. Costăchescu, *Doc. mold.*, cf. indice). *Opăriţi* (Iordan 114), *Osebiţi* (ib. 116), *Pitulaţi* (Râmnicul-Sărat), *Răsfiraţi* (Teleorman), *Risipiţi* (ib. 117), *Sperieţi* (Vaslui, Mehedinţi), *Spurcaţi* (ib. 114), *Tupilaţi* (ib. 117) cf. mai sus *Pitulaţi*, *Ursaţi* (ib. 114), *Unguriţi* (la Iordan, 174: *Ungureţi*), *Uscaţi* şi diminutivul *Ursăţei* (ib. 177), *Uscaţi* (ib. 114, cf. Costăchescu, *Doc. mold.*, Indice) care toate reprezintă supranumele colective — mai ales ironice — ale locuitorilor.

Unele din formaţiunile de acest fel sunt create după părerea noastră mai recent, dintr'o foarte obicinuită tendinţă batjocoritoare la adresa locuitorilor, prin modificarea formei — pluralul pentru singular — a numelui topic respectiv mai vechiu, sau prin aceeaşi modificare a numelui localităţii de baştină a locuitorilor, sau chiar şi numai a unei părţi dintr'înşii, colonizaţi din altă parte, deci. Intr'adevăr este impresionant de mare în toate regiunile Vechiului Regat numărul toponimicelor de formă pluralică şi având alături în toponomastică şi nume în forma de singul r, pentruca să nu vedem în coexistenţa lor o explicaţie psihologică. De fapt, multe din toponimicele cu formă de plural sunt susceptibile de a fi interpretate ca supranume colective de nuanţă ironică prin chiar sensul lor originar. Dl Iordan n'a înfăţişat la un loc toate dubletele formale de acest fel şi în consecinţă nu s'a gândit să stabilească şi cauza psihologică a creierii unor asemenea dublete: ironia la adresa locuitorilor. Dsa a fost preocupat înainte de toate de a da toponimicelor noastre explicaţia strict linguistică, fără să întindă discuţia şi asupra aspectului lor stilistic. Mai mult chiar; n'a încercat decât în cazuri izolate să precizeze funcţiunea semantică originară cu care etimonul sau derivatul s'a impus în toponomastică şi n'a arătat întotdeauna dacă numele topic pus în discuţie este o creaţie spontană şi directă din formele comune ale limbii, sau dacă acest nume

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

Bălțata din adj. b ă l ț a t, -ă, acesta considerat ca un calificativ topic (cu ce sens?), despărțindu se aceste forme, ca funcțiune semantică primitivă, de nt. *Bălțați*, explicat din numele personal *Bălțatu* (cf. *l. cit.* 35). Este evident că toate formele își au originea în antroponomastică: b ă l ț a t, -ă = „pestriț", despre o vacă, bou, etc. (cf. DA. s. v.) și, prin extensiune, și despre îmbrăcămintea unei persoane. Dacă în cazul nt. *Pârlita*, *Pârlitul* (ib. 38) ni se arată în mod just originea semantică din calificativul topic cunoscut, despărțindu-se de nt. *Pârliți*, explicat din tot atât de cunoscutul calificativ personal dispreţuitor (ib. p. 114), în cazul nt. *Căciulata—Căciulatul — Căciulați* (p. 175), *Cernata—Cernatul—Cernați* (ib.), *Cârligata—Cârligați* (ib. 176), etc. nu se face o asemenea distincție între sensurile primitive ale formelor. Socotim că dacă în nt. *Căciulați*, *Cârligați*, *Cucuieți* (Bacău, Olt, Teleorman, Ilfov, Tecuci, Putna), etc. nu e sigur că avem de a face cu niște creațiuni ironice de dată mai recentă, după nt. *Căciulata*, *Cârligata*, *Cucuiata*, deși faptul nu ar fi exclus, în forme ca *Ghimpați* (Iordan, 176)[121] *Pârliți* (Buzău), *Surupați* (Gorj, Argeș) e probabil să ne găsim în fața unor astfel de formațiuni dela nt. ca *Pârlita* (Buzău), *Surupatele* (Vâlcea). Regretăm că în condițiunile noastre actuale de lucru nu suntem în măsură să lămurim istoricește prezenta în aceeași regiune a formelor duble, de singular și de plural, a unor astfel de nume de localități.

Mai puțin remarcabil ca număr de exemple este grupul derivatelor cu același sufix dela adjective sau dela substantive. Și acestea indică la origine poziția, aspectul, sau configurația topică a locului numit. Am amintit mai sus *Căciulata, Căciulatul* (Iordan, 175) < c ă c i u l ă (despre un deal, munte, etc., deci derivatul avea sensul de „conic, de forma unei căciuli"). Mai menționăm aci: *Adâncata*, (diminutivul) *Adâncățeaua, Adâncatul* (ibid.) < a d â n c -ă, (cf. sensul în DA. s. v. ad. I 1°; cf. și verbul a d â n c a, ib.); *Fățata* (Năsăud) < f a ț ă (des-

121) După Iordan numele topic e derivat dela numele de plantă *ghimpe*

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

pre o coastă a muntelui, deci în sens de „cu faţa spre miazăzi“)[122]), *Pustieta* (Iordan, 141) < p u s t i u, -i e (?)[123]).

O categorie aparte, deşi sufixul are în esenţă aceeaşi funcţiune, formează numele topice provenite dela supranume de persoane, sau dela calificative adjectivale devenite nume date animalelor. S u p r a n u m e sau porecle personale devenite nume topice: *Buzaţi* (Baia) < b u z ă, resp. b u z a t, -ă, *Sprincenata* (Iordan, 117) < sprânceană, resp. s p r â n c e n a t, -ă. După modelul formelor participiale de conj. IV-a avem: *Cârjiţi* (Hunedoara) < c â r j ă (derivatul avea deci sensul originar de „adus de spate, gârbovit, cocoşat“, cf. C â r l i g a ţ i). Din calificative sau n u m e d e a n i m a l e, avem: *Bălţata* (Argeş, Bacău) < b ă l ţ a t, -ă (cf. sensul în DA. s. v.), *Belciugata, Belciugatele* (Iordan, 175) < b e l c i u g a t, -ă (despre coarnele animalelor, şi prin extensiune despre un animal cu coarnele „încârligate“, cf. DA. s. v.), † *Mânzaţi* (sat, cf. Costăchescu, *Doc. mold.*, cf. indicele, id., *Doc. Bogdan*, 431) *Păr. Mânzatului* (cf. Răsp. la *Chestionarul* IV/173) < m â n z a t, -ă, *Vărgata* (Mureş) < v ă r g a t, -ă (cf. B ă l ţ a t a), *Vrâstatul* (munte, cf. Costăchescu, *Doc. mold.* I, p. 511, 512, 514, II 525) < v r â s t ă „dungă“ (cf. V ă r g a t a).

Cum toate, sau aproape toate formele amintite circulă şi azi în graiul comun ca adjective (substantivate adesea) cu sensuri precise, interpretarea şi explicarea prezenţei lor în toponomastică nu întâmpină nici o greutate. Importanţa lor chiar este, din această pricină, oarecum limitată pentru noi. Dacă totuşi le-am acordat în rândurile de mai sus toată atenţiunea, am făcut acest lucru fiindcă ele se găsesc — uneori chiar ca modele imitate — în intimă legătură de structură formală şi de semnificaţie primitivă cu destul de numerosul grup de derivate cu sufixul -a t, -a t ă dela nume de plante, vietăţi,

---

[122]) Cf. G. Giuglea, *Cheie pentru înţelegerea continuităţii noastre în Dacia*, în „Geopolitica şi Geoistoria“, III—1944, nr. 1, p. 18 şi 47.

[123]) După d. Iordan, forma *Pustièta* este la origine un participiu,

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC) LUJ

etc., pe care l-am anunțat la începutul acestui articolaș, derivate cunoscute numai în toponomastică.

* * *

Inainte de toate trebue să subliniem că derivatele de acest fel, dela nume de plante, insecte, păsări, etc., în majoritatea lor apar subt forma femenină, -ata.

Nu e probabil că acest fapt se explică numai ca o menținere a formei vechi, impusă de necesitatea acordului în gen, din stadiul în care numele actual servea, iar azi de obiceiu se subînțelege, ca atribut adjectival pe lângă un apelativ topic, ca de ex. „baltă", „coastă", „luncă", „vale" etc., în forme ca [**Balta-*]*cocorată*, [**Coasta-*]*păltinată*, [**Lunca-*]*bumbată*, [**Valea-*]*brusturată*, etc.. din care ar fi rezultat *Brusturata*, *Bumbata*, *Cocorata*, *Păltinata*. Nu tragem la îndoială că sufixul -at, -ată a avut și și-a menținut pe alocuri vie și în derivate de acest fel funcțiunea adjectivală posesivă, mai ales subt influența formelor participiale atât de numeroase în toponimie[124]). Constatăm totuși că astăzi nu mai sunt cu putință în graiul comun derivate cu acest sufix dela nume de plante, insecte, părăsi, etc., și după câte știm ele nu erau cunoscute nici textelor noastre vechi. Avem dreptul să ne întrebăm, așadară, dacă nu cumva încă înainte de epoca pătrunderii în toponomastică a derivatelor acestora sufixul avea și o altă funcțiune decât cea adjectivală și dacă nu cumva această funcțiune a contribuit și ea la crearea în toponomastică a unui număr sporit de forme în -ata. Bănuiala noastră în această privință e susținută de împrejurarea că toponomastica românească nu atestă nici măcar un singur nume compus al cărui al doilea element să cuprindă derivatul în -at(a) dela un nume de plantă, etc., în timp ce găsim la tot pasul asemenea compuse în care al doilea element e un adjectiv s. un adjectiv participial: cf. *Valea-Arsă*, *Lunca-Frumoasă*, *Valea-Lungă*, *Valea-Seacă*, *Fântâna-împuțită*, etc.

---

[124]) O probă despre aceasta sunt, ca forme analogice inverse, însă,

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

Nu este exclus într'adevăr că în nume topice ca *Cireşata* (masiv deluros, vale şi vârf, în Crişcior-Hunedoara) < c i r e ş, în *Cocorata* (baltă în jud. Iaşi, cf. Iordan, 176) < c o c o r, în *Lăpuşata* (deal şi localitate în Vâlcea, cf. ib.) < l ă p u ş (ca nume românesc de plantă [125]), cf. DA. s. v), în *Colibata* (loc, în Teregova-Severin, cf. Răsp. la Chestionarul IV/70) şi poate şi în altele avem de a face cu un sufix cu totul deosebit, şi adică cu colectival -(e) a t ă (< lat. - e t a, plur. singularului - e t u m), atestat, după cum a arătat G. Pascu (în „Archivum Romanicum", VI—1922, p. 230) şi în toponimicul *Corneata* (sat în Dolj) < lat. c o r n e t a pluralul singularului c o r n e t u m) [126]). Cunoaştem din Munţii Apuseni două derivate cu sufixul colectiv de forma - e a t ă, *copileată* „mulţime de copii, băieţi şi fetiţe" şi *domneată* „domnet, colectivitate de domni şi doamne". Sunt aceste două forme nişte feminine recente, rezultate din masculinele c o p i l e t, d o m n e t? Credem că nu, ci ilustrează de fapt o rămăşiţă a pluralului colectiv, în - e t a. Nu uităm, pe de altă parte, că - a t, (rezultat din sufixul participial latin -a t u s, -a t a, -u m şi are — cel puţin în forma lui neutră, -a t u m (cf. Meyer-Lübke, *l. cit.* § 488) — şi o funcţiune colectivă în limbile romanice [127]) şi, rar, şi în limba noastră, cf. *alunat* = aluniş (DA. s. v.), arom. *suţată* (< s o ţ) = tovărăşie. *tîşelnicată* [128]). Numărul remarcabil de derivate dela nume de plante, etc. pe care, în opoziţie cu graiul comun,

---

[125]) D Iordan explică toponimicul românesc ca un derivat direct din bulg. *lopušŭ*, probabil fiindcă nu avea cunoştinţă de existenţa în româneşte a apelativului *lăpuş*.

[126]) D. Iordan (*l. cit.* p. 176) nu admite explicaţia dlui Pascu, ci propune să se pornească dela plur. *corni*, trimiţând (p. 264) la alte forme derivate dela plural, ca *Periatul, Perieţi* (?).

[127]) Cf. G. D Serra, *Per la storia del cognome italiano. Cognomi Canavesani (Piemonte) di forma collettiva in -aglia, -ata, -ato,* în „Dacoromania", III—1923, p. 544—549; — id., *Contributo toponomastico alla teoria della continuità nel medioevo delle comunità rurali romane e preromane dell'Italia superiore*, Cluj, 1931, p. 88—89.

[128]) Cf. S Puşcariu, în „Convorbiri Literare", XXXV—1901, p. 831-832, Th. Capidan, *Die nominalen Suffixe im Aromunischen,* în „Jahresbericht",

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

le atestă toponomastica noastră se datorește concurenței între cele două sufixe, adjectivalul -at, -ată și colectivul de forma -eată > -ată (după *b*, *r*, *ș*, etc.), ambele indicând o aglomerare de lucruri sau vietăți.

Iată acum celelalte toponimice în -ata pe care le cunoaștem: *Albinata* (izvor în Bacău) < albină (după Iordan, 175: „loc cu multe albine"), *Brusturata* (vale în Bacău, ib.), < brusture, *Bulbucata* (comună rurală și cătun în Vlașca, cf. *Dict. Geogr.* s. v.), < bulbuc (-de-munte, ~ -de baltă, ca nume de plantă, cf. DA. s. v.), *Bumbata* (luncă și sat în Fălciu) < bumb (ca nume de plantă, cf. DA. s. v.; derivatul avea sensul de „loc pe care cresc mulți bumbi(șori)", Iordan, 175), *Căsata* (baltă în Dolj) < casă; *loc căsat* = loc cu case (ib.), cf. m. ~ lat. (terra) casata (id., în „Bulletin Linguistique" VI—1938, p. 32), *Horoiata Horoieta*, † *Horăiata* (Costăchescu, *Doc.* II 322), † *Huruiata* (ibid. II 381), † *Hovrâiata* † *Hovrăiata*, (ibid. II 195, 592, Bogdan, *Doc.* Indice) (pârău în Tutova), † *Hovrăleata* (poiană, cf. Costăchescu, *ib.* II 591) < horoiu (nume de pasăre, ciocănitoarea, cf. DA. s. v.), *Păltinata* (pădure și sat în Bacău, cf. Iordan, 176) < paltin, *Păstăiata* („loc cultivat cu plante păstăioase", în regiunea Năsăudului, cf. Giuglea, *l. cit.* 18 și 53) < păstaie.[128a])

Mai puține la număr sunt toponimicele care au forma masculină (cf. suf. lat. -atum, în funcțiune colectivă, citat mai sus): *Buscatul* (munte în regiunea Năsăudului și în Valea Ierii din Munții Apuseni) < *busc (în sens de „tufiș mărunt"; derivatul avea sensul de „muntele cu vreascuri, cu tufiș mărunt", cf. Giuglea, *l. cit.* 18—20)[129]), *Ceratul* (cătun, în Gorj,

---

[128a]) Se știe (cf. Meyer-Lübke, *l. cit.*, § 479) că în limbile romanice se păstrează azi numeroase forme rezultate dela pluralul în -eta ital. *acereta, castagnoleta, faggeta* (alături de *faggeto), felceta* (alături de *falceto)*; în franceza modernă sunt obicinuite numai forme feminine; vechea franceză cunoștea derivate în -etum și în -eta, ca și spaniola.

[129]) D. Costăchescu, *Doc Bogdan*, p. 389, relatează (după *Dicț. geogr. al jud Vaslui*, p. 32) forma *Buscata*, sat, pe care o identifică cu *Bucșata*. Tot d. Costăchescu (*l. cit.* p. 240) atestă un nume de persoană feminin, *Busca*.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

cf. Iordan, 175) < c e r, *Conduratul* (comună în Prahova) < c o n d u r (u l) - D o a m n e i, ca nume de plantă[130]) cf. DA. s. v.), *Măzărat* (deal în Alba) < m a z ă r e (cf. G. Kisch, *l. cit.* 107), *Lacul Trestiiatul* (pădure în Prahova) < t r e s t i e (Iordan, 177).

P. NT. ŞUGAG

Localitatea *Şugag* (jud. Alba), al cărei nucleu administrativ şi economic actual (primăria, biserica, şcoala, câteva „bolte", moara, etc.) e situat aproximativ în punctul de confluenţă al Văii Dobrei — *Dobra* e cătunul din nemijlocită apropiere, făcând parte din com. Jina, jud. Sibiu — cu Râul Sebeşului şi cuprinde un „hotar" foarte vast, ce se întinde pe mai mulţi zeci de kilometri de-a stânga şi de-a dreapta Râului, mai ales în susul acestuia. Intr'adevăr, dacă acest nucleu, „centrul" localităţii, nu numără mai mult de 150 de clădiri, îngrămădite fără nici o ordine în jurul bisericii şi a primăriei, sau înşirate, în lungul drumului care coboară la Căpâlna, hotarul întreg al Şugagului adăposteşte în cele peste 500 de gospodării înfloritoare aproape 2500 de suflete[131]). Avem de a face deci cu una din numeroasele şi caracteristicele aşezări primitive împrăştiate, de crescători de vite, de păstori, cu gospodării risipite pe povârnişurile sau pe culmile despădurite ale înălţimilor şi înfiripate în jurul „colibelor" s. „(h)odăilor".

Nu cunoaştem date istorice precise în legătură cu vechimea şi cu trecutul acestei aşezări româneşti din Carpaţii meridionali[132]), cum de altfel ne lipsesc informaţiile documen-

---

[130]) E totuşi probabil ca nt. să provină din numele de persoană *Conduratu*, cum ne sugerează d. Iordan însuşi.

[131]) După *Indicatorul statistic al satelor şi unităţilor administrative din România*, publicat de „Comisia recensământului general al populaţiei", Bucureşti, 1932, p. 5.

[132]) Walter Scheiner *(Die Ortsnamen im mittleren Teile des südlichen Siebenbürgens*, în „Balkan—Archiv", III—1927, p. 144) în mod cu totul nejustificat identifică *Şugagul* nostru cu *Sugatagtou* (nu *Sugatagton*, cum greşit reproduce din Szamota I.—Zolnai Gy., *Magyar Oklevél szótár*, Budapest, 1902—1906, s v. s u g a t a g), *Sugatagwelg* (a. 1300), *Sugathag* (a. 1481), *Sogathakvelge* (a. 1484), unde avem de a face cu nt. *Şugătag* (ung.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

tare sigure și în legătură cu vechimea celorlalte localități vecine[133]). Acest fapt nu ne împiedecă însă să atribuim Șugagului o remarcabilă vechime. Dimpotrivă, dacă avem în vedere rezultatele cercetărilor etnografice asupra tipurilor de așezări omenești dela noi, suntem obligați să constatăm că el reprezintă în mod tipic aspectul primitiv de sat românesc, creiat și desvoltat de populația autohtonă. Până în ziua de astăzi, prin înfățișarea lui actuală Șugagul oglindește lămurit aspectul caracteristic al așezărilor indigene pe care etnografii le socotesc anterioare sec. al XII-lea[134]: gospodării singuratice izolate la mari depărtări una de alta și împrăștiate pe o arie vastă, pe culmi și povârnișuri; gospodării în grupuri mici răsfirate și întemeiate pe terenuri mai puțin înclinate și în sfârșit, în porțiunea plană din preajma Râului, gospodării îngrămădite fără

Akna-Sugatag și *Falu* ∾) atestat și în alte izvoare istorice: *Swgathakfalva* (a. 1360, 1459, 1461), *Swgathak* (a. 1472), cf. Csánki D., *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában*, I, Budapest, 1890 p. 452, și N. Drăganu, *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei și a onomasticei*, Buc. 1933, p. 378) din Maramureș. O indicație precisă în privința aceasta avea Scheiner chiar în izvorul utilizat de dânsul (Szamota-Zolnai, *l. cit.*) din care a scos citatul, trunchiindu-l: „inter vallem Sugathag et fluvium Thycie".

[133]) Este îndoielnică identificarea pe care — cu rezervă, e adevărat — o face Scheiner (*l. cit.* II p. 73) și în privința satului *Căpâlna* (< ung. *kápolna* „capelă") din vecinătatea Șugagului, cu nt. „Capella (Maria)" din documentul din 1386 (cf. *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, II, Hermannstadt, 1897, p. 60.). Satul e totuși vechiu, căci apare în documente subt numele de *Kápelna* din a. 1441 și 1503 (cf. Iczkovits Emma, *Az erdélyi Fehér megye a középkorban*, Budapest, 1939, p 76). Sigure sunt însă datele pe care ni le oferă documentele în legătură cu satele situate la ieșirea Râului din munți: *Șibișel* s. *Sibișel* (documentar: *Sub castro (Petri)* din sec. XIV, cf. *Urk.* I 604, *Kyssebes*, ib. I 327, 329, II 592, III 705, Iczkovits, *l. cit.* 75), *Săsciori* (documentar: *Nagfalw, Nagyoláhfalu, Nogoláhfolu* etc. din sec. XIV; ibid.) *Laz* (*Slawendorf* a. 1440—1449, ibid.), *Cacov(iț)a (Kakuwa* a. 1439, ibid.) și *Petrești (Petresfolua* a. 1311, *Peturfalva* a. 1368, ib.). Nu cunoaștem nici o mențiune documentară asupra localității *Jina*. Pentru originea nt documentar *Negfalw* dispărut azi, atragem atențiunea asupra numelui de familie *Neghiu*, cunoscut pe valea Râului.

[134]) Cf. Romulus Vuia, *Dovezile etnografice ale continuității*, în „Tran-

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC)

nici un plan şi despărţite de uliţi întortochiate [135]) care se întâlnesc în „centrul" despre care am vorbit mai sus. Acelaşi „centru", precum şi cătunul *Mărtiniia* din josul Râului şi aparţinător Şugagului, oferă în parte, prin înşirarea caselor în lungul drumului, o imitaţie a tipului de sate săseşti, introdus la noi în sec. al XII—XIII-lea [136]). Şi numărul remarcabil actual al gospodăriilor, aproape în întregime de crescători de vite (mai ales oieri), precum şi al locuitorilor, în întregime Români şi aproape în întregime indigeni [137]), este un indiciu de mare vechime a aşezării.

Numele localităţii *Şugag* a fost explicat din ungureşte. W. Scheiner credea că avem de a face cu ung. s u g a t a g „angeschwemmtes Holz (Schüttinsel) [138]), gândindu-se, evident, la metoda caracteristică, şi în zilele noastre, de transport al buşteni lor de brad prin plutirea lor pe Râu. Probabil Scheiner n'a avut ocazie să cunoască din vedere aspectul topic al Şugagului. Dacă numele ar fi fost dat după o caracteristică a terenului ar fi de aşteptat ca undeva, în lungul hotarului acestei întinse localităţi străbătute de Râul Sebeşului să se găsească o porţiune potrivită — eventual amenajată chiar de exploatatorii pădurilor, din interes practic industrial sau comercial — unde să se fi îngrămădit stocuri remarcabile de buşteni „plutiţi" sau gata de plutit. O asemenea îngrămădire de buşteni din ultima categorie ar fi putut să se găsească, ţinând seama de înfăţişarea terenului din preajma cursului de apă, numai în punctul numit *Tău* (< rom. *tău* < ung. t ó „lac"), din susul hotarului. O îngrămădire de buşteni „plutiţi"

[135]) *Ibid.* 22.

[136]) *Ibid.*

[137]) Mişcarea de populaţie constatată în comuna Şugag, comparând statistica ungurească din 1910 (2210 suflete) cu cea românească din 1930 (2216 suflete) ne arată o remarcabilă tendinţă emigratorie a indigenilor. După statistica din 1930 (cf. Institutul Central de Statistică, *Recensământul general al României din 29 Decemvrie 1930*, I, Bucureşti, 1930, p. 528), populaţia flotantă a Şugagului se ridica abia la numărul de 18 suflete, fapt care nu ne miră deloc dacă ţinem seama de caracterul local al posibilităţilor de muncă şi de existenţă.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

— transportați altădată cu plutele — este exclus să fi fost întreprinsă, eventual în scopul fasonării lor, în actualul „centru" al Șugagului, prea îndepărtat de regiunile de șes și deci de vadul potrivit comercializării lemnului.

Etimologia propusă de Scheiner se lovește și de o serioasă dificultate formală. Admițând că la baza numelui românesc actual ar sta apelativul ung. s u g a t a g — dacă într'adevăr acest cuvânt era cumva curent în graiul Ungurilor așezați în colonii răslețe în unele din regiunile de șes ale Transilvaniei sudice [139]) — ne-am aștepta ca numele unguresc al localității, păstrat prin cancelarie, să aibă forma **Sugatag* (ca și nt. din Maramureș, deci), din care ar fi rezultat în românește numai **Șugătag*. Numele unguresc al satului este însă *Sugág*, și mai nou, reproducând forma românească, mai nouă și ea, cum vom vedea.

O altă explicație, tot din ungurește, mai plauzibilă decât cea de mai sus, dar îndoielnică și ea, a dat răposatul G. Kisch [140]). Dânsul credea că avem de a face cu un compus ung.: s u g „flüstern" + *á g „Bach" (cf. și *Sugóviz*, *Sugópatak* < s u g ó < s u g n i „a șopti"). Sensul primitiv al compusului ar fi fost, după Kisch, acela de „pârău [141]) șoptitor". Explicarea s'ar potrivi poate, pentru nt. *Pârâul Șugagului*, un afluent al Văii Dobra, având izvoarele și cursul său în hotarul Șugagului, nu însă pentru numirea comunei, deși știm că adeseori numele satelor reprezintă la origine numele unei părți de hotar caracteristice dintr'un punct sau altul de vedere. Forma atributivă *(Păr. Șugagului)* supt care apare numele micului curs

---

[139]) De fapt cuvântul unguresc e foarte rar, și numai regional. După Szinnyei I. *(Magyar Tájszótár*, II, Bpest, 1897—1901, col. 433) apelativul e cunoscut numai în regiunea Dunării, în comitatul Hont, din Nord-vestul Ungariei, dar e probabil ca aria lui să se fi întins altădată și în Răsărit, până la izvoarele Tisei.

[140]) *Siebenbürgen im Lichte der Sprache*, în „Arhiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde", N. folge, XLV—1929, p. 50.

[141]) În realitate sensul exact ung *ág* este „pars, caput fluminis", și acest sens e secundar, desvoltat din acela de „ramură (de copac)", cf. Gom-

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37

de apă ne obligă însă ca chiar dacă admitem explicaţia lui Kisch, să considerăm numele pârâului mai nou decât numele comunei.

Spre a admite origine ungurească pentru numele unei localităţi de importanţa Şugagului ar trebui să constatăm în ambianţa topică a regiunii şi alte nume de aceeaşi provenienţă. O examinare oricât de atentă a toponimiei regiunii ne arată că elementul toponimic unguresc este cu desăvârşire absent. Dacă întâlnim totuşi un nt. ca *Tău*, acesta e dat recent de Românii care au în graiul lor apelativul de origine ungurească.

Nu avem indicii de nici un fel, nici istorice şi nici de altă natură, despre o eventuală infiltrare pe valea Râului a unor elemente etnice ungureşti [142]) care ar fi putut lăsa urme în toponimie [143]). Şugagul a fost şi este încă până în ziua de azi o aşezare exclusivă de crescători de vite, de oieri, iar localnicii exercită această îndeletnicire în forme tradiţionale şi în condiţiuni topice şi economice neobicinuite la crescătorii de vite unguri şi desigur nejinduite de aceştia. Nu poate fi vorba deci de o origine ungurească a nt. *Şugag*.

In mare număr, numele aşezărilor omeneşti din regiune şi mai ales a părţilor de hotar provin dela nume de persoană, (nume de botez, sau supranume), numele vechilor lor stăpâni: *Jina* (?), *Căt.* şi *V. Dobrei* s. *Dobra*, *Căt.* şi *V. Mărtiniei* s. *Mărtiniia*, apoi *(D.) Comanu(lui)*, *(D.) Gotu(lui)*, *(D.) Ţeţul*, *(Vrf.) Ivanişul*, *(D.) Căptan*, *(M.) Bătrâna*, *(Plaiul) Creaţa*, *(M.) Cindretu*, *(M.) Goaţa*, *(M.) Hanăşu*, *(Vrf.) Curota*, *V. Bârsanii*, *(D.) Muşătoaia*, *(D.) şi V. Duşilei* s. *Duşila*, *D. Tonii*, etc., etc. Această constatare ne îndeamnă să atribuim şi nt. *Şugag* o origine identică.

[142]) Faptul că un document din 1447 arată că localitatea vecină, Căpâlna, a ajuns în stăpânirea unei familii ungureşti (?) Geréb din Vingard (cf. Iczkovits, *l. cit.* 76) nu poate fi un indiciu că acolo au existat cândva, sau au fost colonizaţi după această dată, Unguri. Numele oficial, ung. *Kápolna* (în document subt forma lat.—ung. *Kapelna*) este probabil traducerea unui nume topic românesc corespunzător.

[143]) Nt. *Sebeş* (< ung. sebes „repede") dat de oficialitate oraşului *Sebeş* (-Alba) şi apoi, prin extensiune şi *Râului*, nu desminte afirmaţia noastră, din motive pe care le expunem în altă parte a acestui volum.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 UTC)

Forma populară — și desigur și cea mai veche — a numelui, *Șugav* s. și *Șugau* se pare că mijlocește lămurirea originii sale etimologice. Această formă, atestată alături de *Șugag* (transcris cu ortografia germană *Schugag)*, e redată în unele hărți vechi ale regiunii, *Sugania*, greșit, firește, în loc de *Sugauia* (= Șugavia)[144].

Numele topic reprezintă după părerea noastră un (supra) nume personal, injurios la origine, datând din epoca de simbioză slavo-română în această regiune, slav. ș u g a v ŭ, derivat din slav. ș u g a „râie", cu sufixul adjectival -a v ŭ (cf. bulg. srb. *šuga*, srb. *šoga*, și derivatul bulg. *šugavŭ*, srb. *šugav* „râios"). In limbile sud-slave cuvântul se bucură de mare circulație, alături de bulg. *krasta*, srb. *kràsta* (dial. *hràsta*)[145] și de o bogată familie de derivate[146], ceeace e o dovadă despre vechimea lui, chiar dacă în textele scrise e înregistrat abia din sec. al XVIII-lea[147]. De origine turcească în limbile slave[148], cuvântul ar putea fi acolo mai vechiu decât sec. al XIV-lea chiar, iar în graiul foștilor Slavi dela noi ar fi putut pătrunde ca împrumut peceneg sau cuman[149].

Forma mai nouă, oficială, *Șugag* — cu derivatul *Șugăjan* „om din Șugag" — se explică printr'un schimb obicinuit de sufix, *-av*, *-ag*, sau printr'o substituire a lui *-v-* prin *-g-*, cum avem în cazul unor dublete ca nt. *Vârciorova*, alături de *Vârciorogul*[150], nt. *Șovârlov* alături de *Șovârlighiu*[151], nt.

[144]) Greșala (de tipar ?) ar putea fi a lui Scheiner *(l. cit.* III p. 144), dela care luăm indicația.

[145]) Cf. E. Berneker, *Slav. Etyn. Wb.*, 575. Alte derivate cu același sufix, la A. Leskien, *Grammatik der serbo-kroatischen Sprache* Heidelberg, 1914, § 527/a.

[146]) Unul din aceste derivate se întâlnește în toponimia sârbească. *Sugavica*, numele unui braț al Dunării, la Baja.

[147]) Cf. Fr. Miklosich, *Lex. paleosl. -graeco- lat., s. v.*

[148]) Idem, *Etym. Wörterbuch,* s. v.

[149]) Asupra contactului Pecenegilor și Cumanilor cu populațiile din Carpații sudici, avem indicații suficiente și o bogată bibliografie la N. Drăganu, *Românii în sec. IX—XIV,* cf. Indicele, p. 681 și 682.

[150]) Cf. V. Bogrea, în „Dacoromania" I 217, N. Drăganu, *l. cit.*, p. 253—254.

[151]) V. Bogrea (*l. cit.)* mai amintește, pentru ilustrarea aceluiaș

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ

Topologul (< **Topolovul* < bulg. t o p o l o v ŭ, srb. t o p o l o v < psl. t o p o l ŭ „plop“)[152] alături de nt. *Topoloveni*, *Topoloveanca*, etc.

Nici din punct de vedere al înțelesului primitiv din care s'a desvoltat numele de persoană, devenit nume topic, *Șugav*, nu avem de a face cu ceva neobicinuit în onomastică. In afară de numele personale bulg. *Krastjo*, *Krasta*, *Krastana*[153], srb. *Krastić*, etc., rezultate din apelativul k r a s t a și răspândite și în toponimia sud-slavă, menționăm ca sinonime toponomastice dela noi nt. *Râiosul*, *Râioasa*, *Râioși*[154], ca să nu mai amintim alte forme născute dela apelative cu sens apropiat.

ȘT. PAȘCA

---

bonov. D. Șandru (în „Bull. linguistique“ VI—1938, p. 187) atestă din Năsăud și *pleșuv* alături de *pleșug* și *păstrav* alături de *păstrag*. Ultima formă se explică prin apropierea cuvântului românesc de sinonimul său ung. *pisztrang*.

[152]) I. Iordan, *Rumänische Toponomastik* I, p. 187—188 și N. Drăganu, *l. cit.* 557. Pentru G. Weigand *(Ursprung der südkarpathischen Flussnamen in Rumänien,* în „Jahresbericht“, XXVI—XXIX, p. 77), *Topolog* < t o p o l + - o g.

[153]) Cf. G. Weigand, *Die bulgarischen Rufnamen, ihre Herkunft Kürzungen und Neubildungen,* în „Jahresbericht“, XXVI—XXIX p. 158.

[154]) Cf. I. Iordan, *l. cit.* p. 114. — Dl Giuglea îmi atrage atențiunea că aceste nume pot indica la origine păduri de brazi mâncați de insecte și că un nt. *Râioasa*, dat unei bălți, ar proveni dela „râia“ sau „cămașa broeștei“ care se găsește pe suprafața bălților.

BDD-A14871 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:37 LUJ